

DARTINA

Serie nouă, anul 3, nr. 29, august 2016

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța

foto Iulia Pană

Cuprins

03 Editorial - Toamnă cu aromă de festivaluri	11 Remember	25 Povestea vorbelor - A căra apă cu ciurul
05 Evocări - O instituție get-beget dobrogeană Panairul de la Medgidia /Viziune Științifico-Subiectivă/	12 Dan Moiescu, un nume al folclorului dobrogean	27 Documente inedite de la Carvăn
08 Sărbătoarea recoltei de altădată	14 Amintiri cu vin – (Adamclisi)	28 O toamnă care întârzie ...
09 Totdeauna, un târg vestit	17 Alexandru Hâjdău și folclorul basarabean	30 Portret de artist fotograf – DAN ROCA
10 Festivalul Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "DAN MOISESCU" ediția a xx-a Topalu / 5-7 octombrie 2016	20 Românii de lângă noi - Ana Manole	34 Postscriptum Târgul Estival de Carte de la Mangalia
	23 Amintirile verii 2016 - Mă joc, deci gândesc și exist!	37 Toamna pătimirii noastre

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN, **REDACTORI:** ADINA BOCAI, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:
dr. LAVINIA DUMITRAȘCU, dr. SORIN COLESNIUC, dr. CRISTINA LAZĂR, dr. IOAN ADAM

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța	
Bd. Tomis nr. 110	Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel./Fax: 0241 61 92 93	Tel: 0241 61 88 42
E-mail:office@scoalaarte.ro	E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Toamnă cu aromă de festivaluri

■ Aurelia LĂPUȘAN

Toamna ne-a bătut la ușă și nu oricum, mai întâi cu zile caniculare pentru toți restanțierii verii și apoi cu o ploaie cum nu s-a prea mai înregistrat de mult prin Dobrogea. Dar toamna are farmecul ei. Copiii se duc la școală, mamele lor își caută de treabă prin cămări și piețe, lumea se învârte după știri, lună nouă și spectacole. Cu nostalgia unei veri încărcate de evenimente mondene și cu gândul la timpul și timpurile ce vor veni.

Centrul cultural județean Constanța "Teodor Burada" a început din plin activitatea. Pe de-o parte cursurile la atât de multe activități extracurriculare încât cu greu poți să alegi ceva pentru copii, adulți, fete și băieți. Pentru toate vârstele profesori reputați oferă lecții din domeniul artelor vizuale, artei mișcării, artei muzicale. Din ce să alegi? Peste 25 de oferte, care mai de care mai atractivă: Tehnica video, Ceramică (modelaj), Grafică, Pictură, Împletituri diferite materiale, Machiaj, Arta fotografică, Amenajări interioare, dar și Dans popular, Dans modern, Balet, Actorie, Chitară electrică, Percuție, Pian, Chitară clasică, Instrumente populare, Acordeon, Vioară, Canto clasic, Canto muzică ușoară, Clarinet & Saxofon, Orgă, Canto muzică populară.

Revista Datina a revenit și ea din vacanță să consemneze cele ce se întâmplă într-un județ în care tradițiile se regăsesc în tolba martorilor, prin colbul satelor, încă păstrătoare de memorie, de obiecte de tehnică gospodărească țărănească, multe putând deveni piese de colecție muzeală. În plus, revista adună în paginile ei biografii ale unor oameni valoroși ai locului, personalități care au lăsat în istorie contribuții semnificative culturale, politice, economice. Și într-un dialog adhoc cu cititorii noștri descoperim noi documente necirculate, fotografii din albumele de familie, poveștile locului.

Cele mai importante evenimente pe care le organizează Consiliul județean Constanța și Centrul cultural județean Constanța "Teodor Burada", ca instituție de cultură aparținătoare, sunt destinate celor două festivaluri, unul în completarea celuilalt, care antrenează forțe artistice, producători, autorități, toată suflarea județului.

Sărbătoarea recoltei și vinului dobrogean și Festivalul - Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "Dan Moiescu" sunt în această ediție într-un nou format, mult mai dens, original, menit să trezească atenția localnicilor care să perceapă mai bine strategiile organizatorice ale noii echipe de la cârma Consiliului județean.

Timp de 10 zile, începând cu 23 septembrie, constănțenii au parte de spectacole de teatru, concerte de muzică de petrecere, dar și rock, show-uri culinare, concursuri de dans sau de gătit. În fiecare zi alte și alte surprize de parcă ai vrea să te muți cu totul în vecinătatea scenei și a spațiului Pavilionului Expozițional.

Sunt invitate mari formații artistice, reputați interpreți, se vor organiza concursuri culinare, spectacole cu laser, concurs de dans pentru public, activități recreative și interactive pentru copii, teatru de păpuși, ateliere de creație și demonstrații ale meșterilor populari.

Remarcabilă este antrenarea unui număr mare de formații artistice de la sate, stimulate să recreeze acel spațiu spiritual și de cultură tradițională, puse pe scenă, fără complexe, lângă rapsozi populari de nume, Dobrogea etalând un număr foarte mare de ansambluri și reprezentanți ai etniilor conlocuitoare.

Cel de-al doilea eveniment devenit deja de tradiție mută scena în cea mai pitorească localitate de pe malul Dunării, la Topalu. Dedicat unui reprezentativ om de folclor caree și-a dedicat o mare parte din viață Dobrogei, Dan Moiescu, festivalul stimulează competiția, valorile născute de la vârste fragede.

Cu asemenea atracții de sezon mai avem noi timp de nostalgie după vara trecută? Împărtășită cu mulții vizitatori?

Toamna este doar a noastră și merită iubită, fie și numai pentru bucuriile cu care ne răsfășă!

O instituție get-beget dobrogeană

Panairul de la Medgidia

/Viziune Științifico-Subiectivă/

Prof.univ.dr. Gheorghe DUMITRAȘCU

Dat fiind caracterul acestui material, dat fiind caracterul specioasei reviste *Datina*, nu-mi permit să trec la impresii și trăiri fără să prezentăm cititorului o scurtă trecere în revistă a materialelor publicate: în cartea Aureliei și a lui Ștefan Lăpușan, *Medgidia Carasu*, ed. Muntenia, Constanța 1996, p. 96-98, două pagini intitulate frumos *Panairul din Medgidia cu tolba lui de ghidușii*; / cel mai proaspăt și valoros „istoriograf” al Medgidiei, fostul nostru student, Adrian Ilie, scrie *Panairul de la Medgidia* în *Analele Dobrogei serie noua*, IX, Constanța 2006-2008, p. 77-86: cel mai în vârstă istoric al Medgidiei, profesorul, și al meu, de matematică, Marinescu Corneliu, publică la ed. Dobrogea în 2006, sub titlul *Medgidia – studiul monografic* mai multe trimiteri la p.188-191; în fine, revenind la Adrian Ilie, vezi *Medgidia istoria orașului de la 1918 până în prezent*, ed. Ex Ponto, Constanța 2012, p.62-78 pagini închinat aceleiași panair; și din nou altă carte a lui Adrian Ilie, *Medgidia la începutul secolului al XX-lea. Participanți la campaniile militare din anul 1913 și din anii 1916-1919*, ed. Ex Ponto Constanța 2014, p. 38-41; Ion Făiter și Constanța Călinescu publică într-o carte, și cu un oarecare caracter didactic, *Trecători prin târguri și iarmaroace*.

Abia acum revenim la „oile noastre”, la turma noastră de

Târgul de la Medgidia - Ilustrată de la începutul anilor 1900

oi, păscând câmpuri de amintiri / și dacă unele dintre ele vor „încăleca” articolul meu de acum aproape 40 de ani din *Litoral*, asta e firesc, eu sunt doar mai bătrân cu zecile de ani respectivi/.

În cunoașterea Dobrogei de către mine, într-o primă fază, „granițele ei” nu se întindeau dincolo de „Alacap, Chiostel, Caramurat, Docuzol, și, bineînțeles, „Mijdia”. „Mijdia” însemna atunci, la începutul vieții mele de școlar, în primul rând, drumul cu căruța părinților mei. Primele mele amintiri, legate de Medgidia și de panair, țin de o perioadă în care eram convins – și câtă deziluzie am avut, când am aflat că nu e adevărat – că Medgidia este singurul oraș. Oraș pentru că-l cunosc și eu. În primul rând, eram un consumator de limonadă și înghețată, pentru că, știau și turcii bătrâni, că „Baiețaș ăsta al lui Dimiter al lui Anghel Bebu, vine imediat și plătește.

Singura lor grijă era să nu mă stric la burtă.

Al doilea moment ține de **jimbla** de la Medgidia. Nu că noi n-aveam pâine! Cu excepția perioadei de secetă, 1946-1948, și primilor ani, în care Tăticu’ a rezistat procesului demolator al colectivizării, am avut pâine din belșug. Deși țăran, am rămas, totuși, până la urmă, adept al mămăligii cu lapte / vorbindu-i plin de nostalgii lui Vasile Grozea care-l ajuta pe Tăticu’ la câmp, până mai târziu – era mai mare ca mine cu câțiva ani – și o lună întreagă, vara, după primul an de studenție, am încărcat și descărcat saci cu grâu de la batoză. / Era rușine să stau acasă. Iar atelaje – cai și căruță – „Colectivu” nu-mi dădea pe mână, eram stângaci. Și mă întreba Vasile, cu care mă întâlneam din 3 în 3 zile „Gigele, da horă, în Bucureștiul ăla al tău, are?” „- N-are, bă Vasile, n-am văzut”. Și Vasile m-a privit ca pe

un handicapat. Și fratele meu mai mic cu vreo zece ani mă întreabă precis: „Nene, la cantinele alea voastre, se dă și mămăligă cu lapte?”. L-am dezamăgit, nu se dădea mămăligă cu lapte. În schimb, în timpul secetei cele mari, pe lângă faptul că am primit, un an de zile, un băiat din Moldova înfometată, am avut, în cele două ha de pământ de la gara / Gara veche Dorobanțu/ pământ, care dădea „cu curu’ în baltă”, o producție fenomenală de orz. Veneau pe acoperișuri de trenuri personale, flămânzi din Constanța, și ne cereau voie să culeagă spice. Ne era rușine, noi aveam. Din orzul ăla ai mei au făcut un fel de făină-mălai și o mămăligă dulce, cum nu am mai mâncat niciodată. Tot Dumnezeu, în bunătatea lui, a făcut ca, în grădinile noastre de vreo 3-4000 de mp, „pe vale” unde apa se găsea la două adâncimi de cazma, să avem cu ce crește o vacă și să avem, pentru noi și pentru alți oameni, lapte. Mămăligă din făină de orz cu lapte dulce, fiert. Aveam obligația de a veni de fiecare dată de la școală cu un coleg, să mâncăm împreună. Vasile Grozea îi ducea în fiecare

seară mamei lui, „Cocoșata” pentru ea, și pentru cei 5-6 frați ai lui, mici - unul după altul - o olicică de lapte și mămăligă. Dumnezeu a fost bun cu noi!

De asta ziceam că am avut întotdeauna pâine, chiar și atunci, în 1949-1950, când Tăticu’, refuzând să intre în Colectiv a venit de la batoză, unde treieraserăm 3 ha de grâu – aur, nu alta – cu sacii goi, pe mână. Statul luase totul, drept cotă. Ei bine, zic, când Tăticu’ venea de la Mijdia ne aducea câte o jimblă, o pâine albă și pufoasă pe care

o mâncam, firește, cu altă pâine sau cu mămăligă.

În fine, am realizat prima mea aventură de a merge, pe cont propriu, cu vărul meu Nelu / aproape clandestini, pe inima căruței unui vecin, care se uita la noi dacă mai suntem acolo /. Fiecare dintre noi, având câte 7 lei în buzunar. Nesocotit cum eram, în 5 minute i-am pierdut pe toți la roata norocului și, apoi, mă rugam de vărul meu să-mi dea și mie 2 lei, măcar, pentru niște mere tăvălite în dulceață.

Ce minune era panairul! / despre care lumea știe azi că era un târg care se ținea de două ori pe an, câte o săptămână, și venea lume peste lume din Dobrogea și din împrejurimi, ba chiar de peste munți, din Transilvania. Se făcea, astfel, comerț cu mari schimburi de mărfuri de toate felurile. Se vehiculau sume uriașe de bani – după părerea mea – în cele două „ediții” de câte o săptămână a unuia dintre marile târguri ale României.

Celume, celumet! „Inventarul” ei l-am putea citi din pana lui Caragiale *La moși*.

Ce m-a frapat pe mine, și m-a stăpânit, până târziu, elev în clasa a opta de liceu fiind, ne-am

cumpărat – asta era în 1953-1954 - de la un chioșc din panair ziarul local *Dobrogea nouă*. I-am dat vânzătoarei un leu. Mi-a dat restul de la 5. Și azi îmi dogoresc obrazii de rușine. M-am bucurat la banii femeii. Nu m-am mai putut plăti niciodată.

A reține momente, tipuri, modalități, definind prin volum, diversitate, specific, noutate pentru cei de azi, panairul, e un lucru imposibil.

Mai ales că, în conștiința mea, el are o durată scurtă de viață, până spre sfârșitul anului 1953 sau 1954.

Așadar, pentru cititorul de azi, îmi permit să tratez telegrafic, lucid sau lacrimogen, momente - am zis - definitorii ale fenomenului panair: să ni-l amintim pe Titi Boldescu. Parcă-l aud: „*Mă recomand Titi Boldescu, fost campion interbalcanic la lupte greco-romane și ridicări de greutate*”. Se vedea. Se vedeau urme ale timpilor trecuți. – **Marioara și Vasilache** - se certau și se ciomăgeau, ca niște păpuși ce erau, după niște scenarii, în afara celor generale, și altele ad-hoc. Dumneavoastră știți ce înseamnă **înghețata făcută pe loc** într-un căruț pe care se găseau niște vase de metal, înconjurată de ghiață, în care se amestecau vanilie sau cacao și lapte? Niciodată n-am mai mâncat o asemenea înghețată! Știți cum era limonada? Erau niște sticle speciale, cu un dop de porțelan cauciucat și care, băută rece, te făceau să lăcrimezi. Cred că și lacrimile erau dulci! Dulci de tot! / Peste ani, în fântâna noastră din curte, veche, largă și boltită, am scos o ladă de asemenea sticle pe care Tăticu', într-unul dintre episoadele sale de cârciumar, de cândva, le pusese la răcoare.

L-ați văzut pe **Moș Martin** dansând pe niște jar, numai de el știut, și ascultând scenariul cunoscut: „Joacă bine, măi Martine, că-ți dau pâine cu măsline”. Alături, se beau **adălmașe** / aldălmașe, ziceam noi! / Toamna, pe fundal de mititei și turburel. **Oborul de vite** își îndeplinea paralel, dar și ca o componentă a panairului, misiunea sa. Și **turta dulce** sub formă de animale, și **oglinzile** - cioburi de adevăruri sau, dimpotrivă, pentru deformări grotești. Sigur că n-ați trăit senzația **zidului morții**, în care motocicliști curajoși și cam nebuni, exploatau forța centrifugă. Era spectacol, dar nu erau atât de nebuni ca nebunii de azi. Și **circul**! Circul, cu fel de fel de animale. Dresate, desigur, prin violență. Mai încolo, într-un cerc de curioși de toate felurile, se desfășurau partidele de **trântă românească la curea** sau **turcească**, cu șiretlicuri și piedici. Sau, niște meciuri demonstrative de **box**. **Vata de zahăr, cocoșei și mere carametizate**. Ce lume! A, uitasem, **braga** era adusă, de vânzător, la consumator, într-un recipient, în spinare. De acolo se turna braga

în pahare de infinite folosințe, și **roata norocului**, anume pregătită pentru nenoroc, și reușea să-și îndeplinească perfect rolul. Și **tragerea la țintă cu pușca**, și cu **cercurile azvârlite asupra gâturilor unor sticle** cu nu știu ce, și, parcă purtătoare de magneti care respingeau cercul. Jocuri de toate felurile pentru copii, mingi de gumă – mingi de gumă! /

Mie, aceste mingi îmi aminteau de Nisipari, unde, de Paști, tatăl unuia dintre colegi, ceferist, ne pune la dispoziție, cu jumătate de oră plătit cu un ou vopsit, o frumoasă și micuță minge de gumă/. Eram departe de mingea de piele umflată a jucătorilor de fotbal ce formau echipa de la Nisipari, și care luptau, de la egal la egal, cu echipa Cimentul de la Medgidia, cu plutonierul Dan în poartă. Iar la noi, Dumnezeule, portar era Enver – Enver portarul, băiatul curelarului, care a jucat mai târziu și în Constanța, la o echipă de categoria C. Spre deosebire de Enver „înaintașul”, împletcea picioarele înaintașilor, adversari ai lui. Și „Gospodăria”, un ungur, cine știe de unde, cu părul roșu, despre care, ziceam noi, că trimite, prin șutul lui, mingea, exact . „Gospodăria colectivă” din deal.

Ca orice fenomen, trage să moară, înainte de a muri. Așa am scris și am publicat despre „Grupul 12 plus 1” de la Constanța, care, și el, trăgea să moară, după Revoluție. / Era un fel de grupare - mișcare revoluționar romantică de opoziție, pe care securitatea, destul de inteligentă, îi îngăduia să joace un rol.

Într-o asemenea întâlnire am hotărât, imediat după 22 decembrie 1989, înființarea Universității, împotriva tuturor scepticilor.

Ziceam că am trăit faza muribundă a procesului numit Panair. – Eram în primul an de liceu. Evident, la internatul Liceului „Nicolae Bălcescu” din Medgidia. Internatul de pe deal, folosit ca închisori sau și sedii ale unor unități militare rusești la Medgidia. Plângeam după ce Mămica se ducea acasă cu căruța. Hotărât să rămân, eu rămâneam, într-unul din cele 40-50 de paturi de „interni”, pe o saltea din paie - și o pernă la fel - precum și o plapumă cumpărată de Mămica, din piață. Și îmbrăcam – așa cum se cuvine – pijamaua peste cămașă, ca să nu murdăresc cămașa. Atunci i-am descoperit pe Cornel Lungu și Fănel Păunescu cu care am rămas prieteni până la dispariția lor. Privilegiu, în niciun caz, pentru mine.

Așa murea, pentru mine, Panairul, rămânând chiar ca subiect de articol, cu publicarea căruia onorabila revistă *Datina*, mă onorează.

Sărbătoarea recoltei de altădată

■ Dan COJOCARU

A trecut întâi o boare
Pe deasupra viilor,
Și-a furat de prin ponoare
Puful pădărilor...

Luna septembrie aduce cu ea și petrecerile închinat recoltei. Indiferent dacă acestea au fost bogate sau nu, pentru cei care au muncit tot anul este momentul în care se opresc din muncă și își oferă luxul de a se odihni. Puțin!

Se trece de la fructele și legumele proaspete la cele conservate, gospodinele scot din dulapuri vechile rețete moștenite de la bunica și se pun pe treabă.

Din nefericire, din ce în ce mai puține femei fac lucrul acesta. Este mult mai comod să îți iei totul deja preparat de pe rafturile magazinelor, chiar dacă trebuie să faci abstracție de încărcătura chimică a rețetelor din care nu lipsesc e-uri, potențiatori de arome sau cine mai știe ce alte descoperiri moderne în materie de gastronomie.

Pe vremea copilăriei mele, undeva prin anii 70, Ziua Recoltei era sărbătorită în Piața Ovidiu. Este drept că suprafața orașului era cam jumătate, dacă nu chiar mai puțin din cea de astăzi. Pe locul actualei Case de Cultură a Sindicatelor abia se săpase fundația, locul unde noi, copiii, ne bălăceam după ploaie în "piscina" improvizată. Peste drum, pe partea dinspre gară, exista un obor unde tot noi,

cei mici, ne puteam bucura de freacățul activității comercianților sosiți din toate colțurile județului.

Revenind la Ziua Recoltei, exact la intrarea în piața Ovidiu, exista un perete imens în care locul cărămizilor era luat de tot ceea ce reprezenta recolta din acel an, fructe, legume, știuleți imenși de porumb, totul oarecum supradimensionat pentru a arăta superioritatea agriculturii "socialiste, de stat"

După părerea mea, Piața Ovidiu ESTE Constanța! Simigieria din colț unde generații întregi de concitadini s-au înfruptat din plăcinta dobrogeană sau covrigii cu mac stropiți din belșug cu braga de la turcul din colț, uleiul de măsline care se vindea direct din butoaie, calcanul, mâncarea săracului pe vremea aceea, dar mai ales oamenii care dădeau valoare acestor lucruri sunt parte a identității noastre. Încerc să găsesc o paralelă, ce-i drept inegală, între ce a fost și ceea ce este. Sunt și puncte comune.

Și atunci ca și acum, nu au lipsit grătarele pe care se odihneau pastrama, micii sau cârnăciorii, acompaniați invariabil de puțină udătură, fie că vorbim despre tulburel, vinul care nu a apucat încă să stea din fiert, halba de bere, neapărat cu spuma de două degete, țuica moale de Dobrogea făcută neapărat din boască de la strugurii storși pentru vin. Nu știu cum se făcea că, deși erau abia culese gogonelele, varza sau castraveciorii existau deja borcanele cu murături.

Din păcate, mamele nu mai sunt însoțite de fetele lor la cumpărături și din ce în ce mai rar secretele rețetelor de familie sunt salvate. Acum cumpărăturile se fac la mall-uri, gastronomia s-a transformat în industrie, și chiar dacă din rațiuni de marketing cei din supermarket-uri ne îmbie cu preparate "tradiționale, ecologice, după rețete vechi", mă îndoiesc că sunt cele autentice. Comparați mâncărurile făcute acasă cu cele făcute în cantine, restaurante, fabrici. Comparați pâinea adevărată de casă făcută la cuptorul cu paie cu cea din comerțul de astăzi. Comparați orice mâncare doriți. Comparați cozonacul de casă cu cel mai bun

cozonac făcut de fabricile de pâine din țară și din lume.

E bine să comparăm tot ce se crește în complexe, cu ce creștem în gospodăria casei țărănești și ca exemplu: un pui la țară crește în peste 6 luni, un pui în complex crește într-o lună, maximum două. Un porc acasă crește într-un an, la complexe în 4-5 luni...

Poate că tradiția preparării acasă trebuie să continue, în felul acesta se leagă mai bine firele invizibile care ne păstrează căldura cuvântului familie. Tradițiile acestea aduse astăzi la noi trebuie să fie salvate, sunt legătura noastră cu ce a fost, dar și cu ce va să fie. Fiecare popor de pe glob are preparate tradiționale proprii, fiecare grup de oameni ai unei localități, indiferent din ce zonă a globului, are preparate tradiționale specifice localității, fiecare familie de pe glob are specificul ei de a pregăti preparatele în familie, fiecare om, indiferent de etnie, are gustul său de a prepara mâncărurile, până la urmă suntem cu toții oameni și e bine să ne știm rețetele noastre și să le apreciem pe cele care ne atrag prin gustul lor, prin aranjament mai bun.

Multe din preparatele tradiționale vechi s-au uitat atât ca denumire, rețetă și mod de preparare. Mâncărurile vechi au ceva aparte, în primul rând sunt pur naturale, fără chimicale, fără maioneze multe.

O mâncare din vechime are alt gust, ingredientele folosite sunt aproape toate vizibile și gustul lor se simte, aromele sunt numai naturale. Începând cu apa de la izvoare și frunzele plantelor aromatice, carnea fără chimicale, făina fără emulgatori, gustul mâncărilor este total altul...

Să nu uităm de sărbătoare! Ea nu există fără joc și cânt!

Muzica unește, te face să uiți de necazuri, dansul te poartă pe pașii lui departe de gândurile rele, nu îți mai amintești de secetă, de rănilor din palmă, amprente de cozi de la sapă care sunt mărturia faptului că pământul poate fi și foarte dur când suferă de sete. Sărbătoarea aceasta nu poate exista fără muzică și dans popular! Ele ne dau identitate. Și continuitate!

Și pentru că vreau să las și eu ceva urmașilor mei, am să vă dau o rețetă simplă, ușor de făcut. Ardei iuți, ciușcă așa cum se zice pe la noi, în oțet.

Aveți nevoie de 1 kg de ardei iute, 1 kg de zahăr și un litru de oțet.

Se dizolvă zahărul în oțet. Se toacă mărunt ardeiul iute care se așează apoi într-un borcan. Peste ardeiul iute turnați oțetul și...așteptați o săptămână!

Este atât de bun încât merge și simplu pe o felie de pâine.

Atenție mare! Țineți pe aproape puțină udătură!

Totdeauna, un târg vestit

Data exactă a nașterii târgului de la Medgidia nu se cunoaște. Dar la 1590 raguzanul Paolo Giorgio, călător italian, descrie Dobrogea ca pe o zonă lipsită de apă iar printre localitățile mai răsărite pomenește de târgul Carassu, unde erau mulți negustori creștini, turci, armeni, evrei, greci. Abia la 1752 sultanul Mahmud I oficializează existența unui târg pe dealul Panaghirului, în satul Carasu. Acordă înlesniri celor care doresc să depoziteze mărfuri aduse de negustorii veniți din provinciile dunărene din Turcia. De la această dată localitatea este menționată în categoria orașelor-târguri.

La 1844 un raport al polițiștilor din punctul Călărași: "Un vas plutitor al aghecetarului, întorcându-se de la târgul Carassui, unde fusese cu marfă negustorească, joi, în săptămâna trecută în dreptul satului Oltina i-au ieșit înainte 12 hoți din ostrovul ce se află în dreptul acestui sat."

Ion Ionescu de la Brad în vestita sa Excursiune în Dobrogea povestește cu multe detalii despre târgul de la Carasu unde ființa, la 1850, o asociație

a mocanilor: "De patru zile de când mă aflu în Panair, în cortul lui Han Mârza, cu care m-am legat cu o sinceră prietenie, întemeiată pe dragostea și interesul nostru comun".

Întrerupt datorită urgiilor Războiului de independență, panairul de la Medgidia se redeschide oficial la 20 iulie 1880.

Unul din oamenii orașului, mocan coborât cu turmele din munții Ardealului, a fost Stan Sorescu, care a cumpărat pe hotarul Medgidiei peste o mie de hectare. De numele său este legat și Panairul-supranumit Târgul lui Sorescu, denumire care apare chiar pe harta topografică a armatei la 1912. Stan Sorescu a fost unul dintre primarii Medgidiei, om bogat care avea o stradă întreagă de prăvălii, cele mai multe cu cereale.

Mocanii ardeleni din Medgidia înființează la 1893 Societatea de economie a comercianților și industriașilor români, astfel că la 1899 cu scopul încurajării afacerilor locale se creează Banca Mocanilor.

A.L.

CONSILIUL JUDEȚEAN CONSTANȚA
CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN
„TEODOR T. BURADA”
CONSILIUL LOCAL
ȘI PRIMĂRIA TOPALU

prezintă

FESTIVALUL - CONCURS NAȚIONAL
DE INTERPRETARE
A CÂNTECULUI POPULAR ROMÂNESC

„DAN MOIESCU”

Ediția a XX-a, 6 – 7 octombrie 2016

Recitaluri:

IRINA LOGHIN ELISABETA TURCU JUVERDEANU
MARIA DRAGOMIROIU NINETA POPA
PETRICĂ MÎȚU STOIAN NICOLETA RĂDINCIUC VLAD
IOANA BOGDAN

Orchestra Ansamblului Folcloric
Profesionist „BRĂULEȚUL”
Dirijor Cristian OBREJAN

Prezentatori: Gabriela BĂDILĂ și Dan COJOCARU
Spectacolele vor avea loc la Căminul Cultural Topalu,
începând cu orele 19,00

**FESTIVALUL
CONCURS NAȚIONAL
DE INTERPRETARE
A CÂNTECULUI
POPULAR
ROMÂNESC
”DAN MOIESCU”
EDIȚIA A XX-A
TOPALU / 5-7
OCTOMBRIE 2016**

JURIUL

Președinte : prof. dr. Elise Stan, etnomuzicolog și realizator de emisiuni la Televiziunea română

Membri : Maria Magiru, doctor in etnografie, director al Muzeului de artă populară; Doina Voivozeanu, profesor, director general al Centrului cultural județean Constanța «Teodor T.Burada»; Maria Costin Murgoci, profesor, director al Ansamblului ”Țara Vrancei”, interpret de cânt tradițional; Silvia Țigmeanu, director adjunct, Centrul cultural județean Constanța «Teodor T.Burada»

Ansamblurile folclorice participante la festival : Ansamblul ”Mugurelul” Topalu, Ansamblul ”Balada” Topalu, Ansamblul ”Dobrogeanca” Ovidiu, Ansamblul ”Mugurașii Cumpenei” Cumpăna, Ansamblul ”Sânzâiene dobrogene” Negru Vodă, Ansamblul ”Mugurelul” Cernavodă

Remember

■ Cristina RUSU

Festivalul - Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "Dan Moiescu" și-a deschis porțile pentru prima dată către tinerii dornici de afirmare, în anul 1995. Prima ediție s-a desfășurat pe scena Teatrului numit atunci "Fantasio" din Constanța. Spre a scoate în evidență personalitatea marcantă a profesorului, interpretului și dirijorului cu renume național Dan Moiescu (existența sa artistică fiind legată de plaiul dobrogean), comuna Topalu găzduiește festivalul începând cu anul 1996. Artistul devine "cetățean de onoare post-mortem" în anul 2002, titlu atribuit de Consiliul Local Topalu.

Centrul Cultural Județean Constanța "Teodor T. Burada" este organizatorul evenimentului.

La manifestarea - devenită internațională - au participat la unele ediții - interpreți din cele mai însemnate zone folclorice ale țării, precum și ansambluri folclorice din Bulgaria-Tervel, Dobrich, Crusari și General Toseva. Evenimentul s-a desfășurat în cadrul unui proiect de comunicare interculturală și integrare europeană - România-Bulgaria.

Pe parcursul celor nouăsprezece ediții, desfășurate până în prezent, festivalul s-a bucurat de concurenți din toate zonele folclorice ale țării, majoritatea devenind interpreți profesioniști,

datorită modului riguros de jurizare a marilor personalități din domeniul folclorului muzical, precum Emilia Comișel, Elise Stan, Voicu Enăchescu și Eugenia Florea. Artiști consacrați, precum Elena Roizen, Mioara Velicu, Elena Ionescu Cojocaru, Viorica Flintașu, Laura Lavric, Valeria Peter Predescu, Nelu Bălășoiu, Maria Loga, Petre Săbădeanu, Margareta Clipa, Gheorghe Turda, Maria Butaciu, Ștefania Rareș, Liviu Vasilică, Tudor Gheorghe, Nicu Alifantis, cetățean de onoare al comunei Topalu, au ridicat valoarea festivalului, încântând publicul iubitor de folclor autentic. Festivalul a debutat cu parada costumelor populare, prezentate de ansamblurile folclorice din Topalu, Ovidiu, Negru Vodă, Cumpăna, Hârșova, Ghindărești, Cernavodă. Orchestrația a fost asigurată de renumite ansambluri, precum "Jidvei România" din Sibiu, condus de maestrul Stelian Stoica, "Plaiuri dobrogene" din Constanța, dirijor Costel Cloșcă, "Busuiocul" din Bacău, dirijor-Cristian Năstase.

În perioada 5-7 octombrie 2016 va avea loc cea de-a XX-a ediție a Festivalului - Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "Dan Moiescu". Ne putem mândri cu propria orchestră a Ansamblului "Brăulețul" dirijată de Prof. Dr. Cristian Obrejan.

Dan Moiescu, un nume al folclorului dobrogean

Dan Moiescu s-a născut la 14 iulie 1909, la Odobești, județul Vrancea, primul copil al institutorului și preotului Leonida și al Mariei, învățătoare. Începe școala primară în orașul Mizil. După război urmează cursurile Seminarului teologic la Craiova și apoi la București. În 1932 este student la Facultatea de teologie de la Chișinău, pe care a absolvit-o cu Magna cum laudae.

În 1933, s-a căsătorit în localitatea Făcăieni, județul Ialomița, cu învățătoarea Maria Oancea, originară din Fetești.

La 25 decembrie 1933 a fost hirotonit și a funcționat ca preot paroh la biserica din Făcăieni –Găița. Scria mai târziu că și-a petrecut copilăria pe dealurile Nenciuleștilor din Gura Sărății, apoi pe malul lacului Golovița, în satul Lunca, din județul Tulcea și la Garvăn, în sudul județului Constanța, pe unde a fost învățător și preot tatăl său.

Absolvă Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, promoția 1952, avându-i profesori pe George Breazul, Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Zeno Vancea, Hary Brauner. A câștigat concursul pentru ocuparea unui loc în corul Filarmonicii de stat, formație muzicală al cărei membru fondator se numără. Va fi angajatul Filarmonicii „George Enescu” timp de 10 ani.

În anul 1948 a predat Institutului de Folclor o colecție de „Culegeri de cântece și dansuri” din Ialomița. Doi ani mai târziu termină lucrarea monografică a satului Făcăieni - Ialomița cu conținut etnografic și muzical. Manuscrisul a fost donat

Academiei Române pe care Biblioteca I-a înserat în secția „manuscrise muzicale”

Contribuie la realizarea volumului „Anton Pann - cântece de lume” apărut în Editura de stat pentru literatură și artă în 1955, sub egida Uniunii Compozitorilor și îngrijirea Institutului de Folclor, cu ocazia comemorării unui veac de la moartea marelui folclorist. Contribuția lui Moiescu s-a materializat în transcrierea muzicii psaltice a cântecelor din „Spitalul Amorului” în notație modernă.

În perioada 1954-1957 susține concerte-lecții în recital pentru a-l redescoperi publicul pe Anton Pann, iar cântecele interpretate de Dan Moiescu au intrat în fonoteca de aur a Radioteleviziunii române. Astfel, s-au imprimat și difuzat în țară și în lume mii de discuri cu muzică de Anton Pann în interpretarea lui Dan Moiescu.

Devine cântăreț de muzică populară și dirijor al Orchestrelor „Brâulețul” din Constanța și „Miorița” din Brașov. Face nenumărate turnee prin țară cu care ocazie cunoaște oameni, sate și obiceiuri, trece și

peste hotare dând spectacole în Uniunea Sovietică, Grecia, Italia, Bulgaria.

PROFESOR LA ȘCOALA POPULARĂ DE ARTĂ DIN CONSTANȚA

A fost președintele Asociației folcloriștilor constănțeni și a avut catedră la Școala populară de artă.

În 1967 a fost decorat cu Ordinul Meritul Cultural. În același an, împreună cu Titus Dobrescu și Ștefan Alexandrescu, întocmește o monografie etnografico-folclorică din Șcheii Brașovului, achiziționată de Casa de Creație din Brașov.

Publică la Brașov o colecție de cântece populare – culegere personală - prelucrate pentru cor, în volumul editat de Casa de Creație „Dragi mi-s cântecele noastre”, Brașov, 1971.

Parte din culegerile de cântece și dansuri efectuate în Ardeal și Dobrogea au fost prelucrate pentru orchestră populară și înregistrate la Radio cu orchestrele dirijate de compozitor: „Miorița” și „Brâulețul”.

De asemenea a creat multe cântece solistice pe care le-a înregistrat la Radio și Electrecord, apreciate de ascultătorii emisiunilor populare. Unele au fost prelucrate și executate de marile ansambluri, ca de pildă „Floricea de cicoare”, prelucrat pentru cor și orchestră simfonică de Dinu Stelian, pentru Ansamblul Armatei.

A mai pregătit și publicat o monografie a localității Ciobanu, un studiu asupra populației Dobrogei din punct de vedere etnografic și muzical, „Tătarii”, o lucrare folclorică intitulată „Pe urmele primului folclorist dobrogean Pompiliu Pârvescu”, autorul lucrării „Hora din Cartal”, premiată de Academia Română în anul 1908.

Alte două lucrări: „Din cele mai îndrăgite cântece populare

pentru soliștii vocali amatori din județul Constanța” și un Caiet de cântece și dansuri” le-a prelucrat pentru formațiile instrumentale pentru copii.

Aceste informații au fost oferite de fiica lui Dan Moisescu la solicitarea unui redactor de la Radio pentru un medalion muzical. Ele au fost scrise chiar de Dan Moisescu ca „însemnări din activitatea mea în drumurile pe care le-am făcut pentru frumusețea și dragostea muzicii românești.”

Dan Moisescu a încetat din viață la 11 ianuarie 1992 și a fost înmormântat la Cimitirul Șerban Vodă (Bellu).

Dan Moisescu și-a creat un stil interpretativ propriu, s-a dedicat unui anumit tip de cântece de lume, cu valențe de muzică bizantină. Este inconfundabilul interpret al celui mai circulat cântec „Bordeiaș, bordei, bordei,” al unor melodii populare dobrogene. Multe din cântecele lui Anton Pann au fost interpretate de Dan Moisescu și înregistrate de Electrecord, în compania orchestrei dirijate de George Vancu.

(Text reprodus din monografia Valori ale culturii de masă, autori Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, Editura Dobrogea, 2009).

Fotografiile din acest număr aparțin membrilor cercului foto, condus de Iulia Pană

Amintiri cu vin – (Adamclisi)

■ Iulia VUCMANOVICI

Bunicul din partea mamei a fost chiabur în Dobrogea. Fusese primul născut într-o familie cu mulți copii. Băiat fiind – și, deci, purtător de nume - a fost dat spre adopție familiei lipsite de copii a surorii mamei sale (obicei despre care aveam să învăț cândva, la drept roman, ca despre un ajutor de sânge practicat în străvechiul Ardeal, din care îi poposiseră străbunii, coloniști porniți în căutare de pământ către noul teritoriu alipit Regatului creștin al României, după Războiul de Independență).

Singur la părinții adoptivi și mult mai norocos, Tataie avea să devină dușman al poporului pentru vina pogoanelor moștenite și a perechii de cai din grajd. Așa cred istoricii. Părerea lui era alta, cum că de la ceas, stilou și de la aparatul Kodak i s-ar fi tras prigoana care l-a alungat din sat. Moftul estetic echivala, atunci, cu o decapotabilă.

Îl cred, eu însămi sunt legitimată când fotografiez vreun lan de rapiță și sunt alergată cu câinii pentru unul de grâu. Cu câinii sfârșesc mereu prin a mă împrieteni, cu stăpânii e mai greu.

Nu cunosc utilizarea pe care o fi dat-o bunicul Kodakului primit în dar la majorat, de care îmi amintesc ca de-o rugină aruncată pe bancul lui de lăcătuș, cu indiferență nostalgică. Știu, însă, că l-am răzbunat în domeniul fotografiei.

Curioasă să văd și să fotografiez bujori sălbatici, am ajuns pe drumurile Adamclisiului într-o primăvară care răscolise deja colbul drumului cu vești de arșiță și secetă. Pe atunci nu cunoșteam zona și nici prin gând nu îmi trecea cât de bine aveam să o cunosc, cândva, la momentul restituirii vechilor proprietăți.

În mine își pusese bunicul speranțele de fost proprietar, fără ca planurile noastre să coincidă în vreun fel. Priveam dezinteresat hârtoagele sale de moștenitor, caligrafic mângâiate cu tuș. Ulterior, ele au dat roade și, așa, pământul a rodit vie. Via a mustit din piatră seacă, dobrogeană. Mustul s-a făcut vin, pe care bunicul a trăit să îl bea, împreună cu noi.

Mereu ne certa că plecăm la Adamclisi pe furiș, fără el. Trebuie să recunosc că o făceam, căci altfel riscam să nu ne mai întoarcem, amintirile bunicului nepărând să se depene vreodată până la final. Mă uimea ușurința cu care oamenii de la țară intrau în conversații, găsindu-și rude comune în timpul necesar unui orășean pentru a-și face curaj să dea bună ziua. Vastele lui relații mi-au fost de folos când mi-am împotmolit mașina în noroi și a trebuit să o remorchez cu tractorul. Copiii erau încântați, pe când eu nu tânjeam decât după semnalul de mobil.

Când am poposit prima dată la Abrud, sătucul omonim vetrei ardelenesti abandonate de sărăcie și nevoi, eram doar niște orășeni proști: credeam că descoperisem Paradisul. Acum nu mai suntem atât de siguri că nu am găsit opusul. La urma urmei, și Cristofor Columb a murit cu convingerea că a descoperit Indiile. Loc de întors nu a mai fost, de atunci, nici pentru noi: am continuat explorarea acestui continent de piatră și buruieni, de salcâmi, soc, măceși, broaște țestoase și râpe, dornic să se știe în lume prin

intermediul noilor emisari. Noi. Eu. Nikonul meu.

Un adevăr există, căci sunt multe de povestit despre aceste meleaguri în care prinzi greu rădăcini, din care greu te mai smulgi. Am crescut sub lutul acesta vreme de un deceniu. Am căpătat trunchi și glas pentru o mărturie. Iat-o...

Drumul este de piatră - și asta pentru că s-au făcut reale progrese de pe vremea turcilor. Trece pe lângă cimitirul străjuit de corcoduși și gard de piatră. Mai jos, la intersecția cu drumul către Hațeg, alt sat cu

nostalgii ardelenesti, se află cișmeaua. Varsă apă limpede și curată de pe vremea romanilor. După ce dăm prioritate găștelor care acolo își fac veacul în orice anotimp, intrăm în cartierul prigoriilor galben-verzi-abastre, cocoțate în văgăunile săpate printre râpele de lut. În funcție de an, apicultorii își fac apariția pe lângă salcâmi și lanurile de floarea soarelui. Stâne cu ciobănești hirsuți adăpostesc oi și capre.

E un fel de Sicilie de piatră și chirpici, pentru descoperirea căreia eu mă simt cea cu adevărat responsabilă. Eu l-am dus acolo pe tata, în căutare de bujori, iar el a găsit vie. Eu și fogotrafia i-am reînviat mamei amintirile despre pădurea de bujori și căprioare. Am găsit bujori, e drept, dar am găsit și o cișmea străveche, cu apă prefăcută în vin dobrogean.

Iulia Vucmanovici Avocat de profesie. Colectionar de ocupații și hobby-uri, între care fotografia a ocupat, până în prezent, cel mai important loc.

Alexandru Hâjdău și folclorul basarabean

(„Cântece poporane românești” publicate în limba rusă, în 1833)

dr.Maria DANILOV

Reprezentant de frunte al unei dinastii de cărturari, care își are rădăcinile înfipite în tradiția seculară al unui neam de cărturari din vechea Moldovă, Alexandru Hâjdău (1811-1872) ajunge, prin hazardul destinului, ultimul vlăstar al acesteia în bucata de țară înstrăinată și redenumită de noii stăpâni, Basarabia. Erudiția enciclopedică și interesele științifice variate ale lui A. Hâjdău i-au permis lui C. Stamati să-l considere drept „un alt Cantemir”. La 1866 a fost desemnat ca membru fondator al Academiei Române, iar patru ani mai târziu ales membru de onoare, în 1870.

De la Alexandru Hâjdău a rămas o moștenire literară și științifică risipită, fragmentată și adeseori derutantă, atunci când vorbim de copiile multiplicare sau de traducerea textelor rămase în manuscris.

Opera publicistică a lui Alexandru Hâjdău, scrisă în rusește, ajunge să fie cunoscută publicului larg, fie și parțial, fragmentar, abia peste un secol de la apariția ei în paginile unor reviste din Moscova sau Sankt Petersburg.

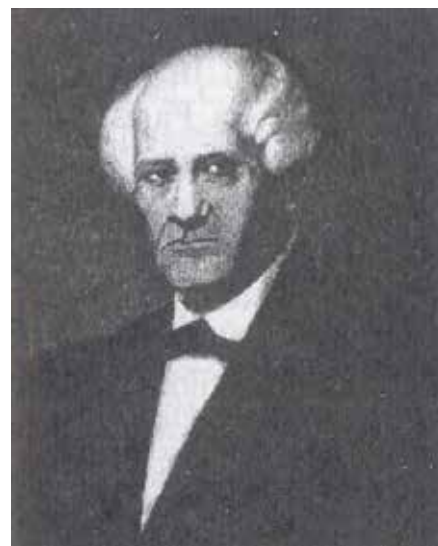
De reținut că în anii interbelici ai Basarabiei sunt cunoscute primele încercări temerare de valorificare a unei vaste opere scrise aproape exclusiv în rusește.

Ioan Pelivan, care s-a aplecat asupra valorificării operei lui Alexandru Hâjdău, în 1930, avea să aducă un omagiu postum înaintașului, dând la lumină în colecția Regionalei ASTRA din Basarabia o broșură (ajunsă astăzi

o raritate bibliografică) mult prea modestă cu titlul: *Неизданные стихотворения / Poezii inedite (Неизданные стихотворения, Епархильная Типография „Cartea Românească”, 1930, 12 p.)*. Din păcate, doar sub o atare formă (în rusește) a putut reveni printre ai săi poezia lui Alexandru Hâjdău în perioada interbelică. Prefața (în română) este semnată tot de Ioan Pelivan în calitate de președinte al Astrei basarabene: „Poeziile de față au fost copiate de subsemnatul în 1899, de pe un manuscris ce se afla în biblioteca răposatului Constantin Dimitrievici Chiriac, fost decan al baroului Chișinău, bun prieten al marelui nostru învățat Bogdan Petriceicu Hâjdău”.

Dincolo de aceste adevăruri grăitoare, Ioan Pelivan ne mai spune ceva foarte important despre destinul ingrat al operelor nepublicate ale basarabenilor din perioada țaristă, dar și despre pierderea și/sau distrugerea irecuperabilă a multor arhive și biblioteci în perioada dezmațului bolșevic din anii 1917-1918: „În arhivele și bibliotecile cărturarilor moldoveni din Basarabia se găseau multe manuscrise moldovenești cu caracter științific și literar, cari, din pricina împrejurărilor politice, lesne de înțeles, nu au putut vedea lumina zilei și cari oglindeau, pe de o parte greutatea apăsării străine, iar pe de altă parte – nădejdea nestrămutată în ziua mântuirii [...]”.

În urma absolvirii studiilor făcute la Universitatea din Harkov (în 1832), Alexandru

Hâjdău va continua în străinătate cursurile de filozofie și mitologie ale lui Fr. Schelling și J. Gorres la Universitatea din Munchen.. Primele încercări de publicistică cu o înclinată tentă științifică sunt atribuite perioadei de studenție la Harikov.

Debutul lui Alexandru Hâjdău în presă rusă s-a produs în 1830, în revista moscovită *Вестник Европы/Vestnik Evropy*, în care își fac apariția consecutiv câteva studii, eseuri, de fapt, care și astăzi trezesc admirația și curiozitatea cercetătorilor:

Despre demnitatea poeziei Divine (О достоинстве Божественной Поэзии. Вестник Европы, № 13, июль, с. 22), Despre scorul filozofiei (О цели философии Афоризмы. Вестник Европы, № 21, 22, ноябрь, с. 46-57), Două cântece moldovenești; Duca. Tradiție din Moldova. Tot din anul amintit datează și ciclul de *Fabule moldovenești*. De fapt, Alexandru Hâjdău este pasionat de cercetarea și valorificarea creației populare românești,

continuând, în acest sens o tradiție mai veche a familiei Hâjdău. Amintim în context că în perioada studiilor în străinătate a fost influențat și de ideile celebrului profesor, folcloristul J. Goress, care printre primii s-a ocupat de literatura populară (*Die deutschen Volksbücher*, 1807). Preocuparea lui Hâjdău pentru expresia creației geniului popular are o justificare mai largă. În planul filozofiei istoriei l-au influențat în egală măsură și ideile filozofului ucrainean Gr. S. Skovoroda, pe care îl considera un adevărat „învățător al poporului, un Socrate al Rusiei”. Îl interesau mai cu seamă miturile, legendele și credințele populare. Moto-ul preferat de Alexandru Hâjdău în studiul publicat la 1833, *Cântece poporane românești în limba rusă / Румынские народные песни на русском* (Teleskop, nr. 8, Moscova, 1833, p. 491-526.) era consemnat astfel: „În împărăția științei nu acționează legea prescripției”. Studiul amintit este însoțit de o scrisoare adresată editorului Nikolai Nadejdin (p. 491-499), după care urmează textele propriu-zise ale cântecelor „poporane românești”, precum și notele, comentariile istorico-filologice desfășurate ale lui Alexandru Hâjdău (p. 500-526). La o lectură atentă a textului, observăm, mai întâi, tactul și tenacitatea cu care Alexandru Hâjdău încearcă să depășească tonul oficial al unei corespondențe de rutină și să aducă în prim-planul dezbaterilor interesul său de netăgăduit în problemele limbii și istoriei românilor. El se arată total pasionat de acest subiect, încât tonul scrierii și argumentele aduse în discuție pentru a-l lămuri în această privință pe editorul periodicului moscovit au fost înșirate în opt pagini de revistă, deși, anunțase din capul locului că nu-l va „sâcăi cu prea multe vorbe” (!).

Un alt aspect nu mai puțin important al acestei corespondențe este îndrăzneala cu care tânărul Alexandru Hâjdău încearcă să le provoace rușilor interesul față de cultura română, subliniind, din capul locului, că studierea și cunoașterea limbii române, a structurii etimologice și lexicografice, le poate servi drept temei în cunoașterea „profundă a fundamentului limbii slave”.

Pentru o mai bună înțelegere a faptelor culturale din spațiul românesc abordate de Alexandru Hâjdău, redăm în continuare un fragment extins din textul scrisorii către N. Nadejdin: „*Deja de vreo șase ani mă ocup de cercetarea problemelor limbii și istoriei Românilor, la fel de stăruitor, precum cercetez istoria patriei. Însă în împărăția științei nu există vreo lege a vechimii, iar durata îndelungată a preocupărilor, îndeosebi a celor neconfirmate în mod oficial, ipso facto, nu asigură și o notorietate acestei reflecții. Eu*

mă refer la cunoscătorii literaturii poporane române, numai aceștia pot aprecia justetea observației mele.

Fragmentele de cântece poporane românești traduse în rusă, pe care vi le trimit, pot explica parțial esența frazei și structura generală. Simțul pronunțat al oricărui cititor tenace poate lesne să-l recunoască pe un pseudo autor.

Dacă pentru amatorii de cultură contemporană (prin urmare și pentru cititorii Telescop-ului) traducerea mea va suscita interes, atunci eu promit și pe viitor să mai trimit astfel de fragmente.

Doar nivelul atins în cultura contemporană este în stare să determine valoarea studierii caracterului poporan, reflectat în miturile, cântecele sau proverbele fiecărui popor, pentru că educația categoriilor sociale înalte, după cum lesne a observat un contemporan de-al nostru, nu este poporană. Iată un fapt ce ar putea să asigure tălmăcirilor mele succesul.

Mai puțin important pentru criteriul general, însă destul de însemnat pentru cel particular este faptul că studierea limbii române poate servi unor considerente importante și profunde în cunoașterea limbii ruse.

Îngăduiți-mi, Milostive domn, să mă opresc la cele din urmă spuse și să aduc câteva argumente: Voi stăruii să fiu foarte succint, pentru a nu vă obosi cu prea multe vorbe asupra importanței cunoașterii limbii române și mă voi limita doar la două aspecte: la cel lexicografic și la cel istorico-etimologic.

Precum se știe, multe expresii din cronicile rusești și hrisoavele vechi cer să fie tălmăcite sau explicate, iar în limba rusă contemporană nu s-a păstrat uneori nici rădăcina multor cuvinte ce erau pe vremuri utilizate viu în limba poporului. De aici și diversele interpretări ale tălmăcilor și nepotrivirile în traducerea textelor, mai ales, în cazul în care rădăcina cuvintelor nu s-a păstrat în niciunul din graiurile slave. În temeiul unor studii comparate constatăm că nimeni n-a ținut seama de limba română, în parte pentru că este puțin cunoscută, iar pe de altă parte pentru că sunt greșit înțelese elementele ei latine”¹. (Teleskop, 1833, p. 491-492).

Încheiem citatul aici pentru a interveni cu unele considerente absolut necesare. Mai întâi, Alexandru Hâjdău aduce în dezbateri, rând pe rând, mai multe exemple (16 la număr) „ce-i stau la îndemână din însemnările pe marginile unui codice de cronici române (MS) și ale unor extrase din *Lexiconul român-latin-maghiar-german*, editat de o Societate de savanți la Buda, în 1825”. Ceea ce este demn de reținut, de fiecare dată, el stăruie

¹ Александру Хыждеу, Румынские народные песни на русском языке, (иностранный словесность), ч. 14, Телескоп, 1833, с. 491-492.

să pună în valoare importanța cunoașterii limbii române în contextul limbii slave. În sfârșit trebuie să observăm un fapt istoric, deosebit de relevant, care din varii motive a rămas periferic interesului științific în cercetările anterioare: toate cuvintele românești utilizate atât în textul scrisorii (în partea introductivă către editorul revistei), cât și în textele traduse ale cântecelor poporane sunt ortografiate cu caractere latine.

Reproducem în continuare doar un fragment din textul hasdeuian: „*M'oi duce colo pe cărare//S'im privescu cum vin moskalii...//Выйду в поле на дорожку //Погляжу на москаль....*

CÂNTECE POPORANE ROMÂNEȘTI ÎN LIMBA RUȘĂ /РУМЫНСКИЕ НАРОДНЫЕ ПЕСНИ НА РУССКОМ (TELESKOP, NR. 8, MOSCOVA, 1833, P. 491-526

500

РУМУНСКИЕ
РУССКИЙ ПЕРЕВОДЪ

ПЕСНИ.

ИГО СЛАВЯНЪ

КНЯЗЮ Г. М. КАНТАКУЗИНУ.

I.

M'oi duce colo pe cărare
S'im privescu cum vin Moscali...

Выйду из поле на дорожку,
Погляжу на Москалей,
Какъ, изъ лукомъ бѣрабашъ,
Радилкомъ они идутъ.

Передъ ними кто-то спарилъ,
Генералъ или Капитанъ,
Саблю изъ рукъ играетъ,
На лошадей воровъ.

Всѣ похвну: мать, сестрицу,
И пойду я къ Москалямъ.
Пусть дадутъ мнѣ въ руки саблю;
И въ Руссию спешу!

ПРИМЕЧАНИЕ.

Происхождение сей пѣсни относится къ походу
Русскихъ войскъ въ Молдавію, при Императрицѣ
ЕКАТЕРИНѢ II, когда образовался, въ 1769 году,
полкъ изъ Румуновъ. Она особенно извѣстна въ Хо-
шинскомъ уѣздѣ Бессарабской области.

Textul acestui cântec poporan este însoțit de o notă explicativă a lui Alexandru Hâjdău: „Cântecul acesta își are originea în expedițiile armatelor rusești în Moldova pe timpul împărătesei Ecaterina a II-a, pe când se formase un regiment de armată dintre români, în 1769. Cântecul, îndeosebi, este cunoscut în județul Hotin al Basarabiei” (Telescop, 1833, p. 500).

Privit din perspectiva contextului general românesc acest fapt istoric extraordinar – utilizarea *caracterelor latine* – îl așează imediat pe basarabeanul Alexandru Hâjdău alături de condeierii Școlii Ardelene, care din dorința lor de a afirma originea latină a poporului român au fost cei dintâi și cei mai aprigi propovăduitori ai introducerii scrisului latin. Amintim în context că este vorba de anul 1833, când Alexandru Hâjdău a publicat *Cântece poporane românești în limba rusă* în revista *Teleskop* din Moscova. Or, între anii 1830-1840 în provinciile românești abia se experimenta o epocă de tranziție, de adaptare a alfabetului nou în care caracterele chirilice sunt amestecate cu cele latine. Cât privește cercetările lui Alexandru Hâjdău asupra folcloristicii românești, lăsăm în continuare loc criticii literare să-și expună cuvântul încercat asupra calității textelor cântecelor „poporane” apărute în revista *Teleskop* (nr. 8, 1833, p. 500-526).

Cert este că pe materialul folcloristic se clădește etnopsihologia sau psihologia poporului, iar din acel material autentic putem cunoaște credințele și sufletul lui. Tocmai din această mare dragoste față de creația populară se va naște în dinastia de cărturari a neamului Hâjdău continuitatea de preocupări de la o generație

la alta, de la tată la fiu.

Toate aceste elemente de continuitate au condus în cele din urmă la apariția unui cărturar de talia lui B. P. Hasdeu, a „unui geniu universal”, considerat, de altfel, întâiul teoretician al folcloristicii românești, dar și creatorul metodei comparate în cercetările de folclor. Cu ajutorul ei s-a ajuns la relevare de afinități nebanuite dintre literaturi și popoare.

Concepțiile lui au uimit pe contemporanii săi și mai uimesc și astăzi prin noutatea și competența argumentelor științifice. În scopul de a face cunoscute unui public cât mai larg valorile culturale ale poporului său, Alexandru Hâjdău a promovat, în publicistica rusă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, creații din folclorul cules din toate provinciile locuite de români, insistând asupra cunoașterii limbii române, a structurii etimologice și lexicografice ce le poate servi rușilor drept temei în cunoașterea „profundă a fundamentului limbilor slave”.

S-a scris mult despre opera publicistică a lui Alexandru Hâjdău – nu și îndeajuns.

Privită din perspectiva întregului, opera lui Alexandru Hâjdău se înalță ca un pedestal asupra unei epoci zbuciumate din prima jumătate a secolului al XIX-lea în care se zbătea tot neamul românesc deopotrivă.

Ea conturează, fără îndoială, o solidă conștiință de sine, o conștiință clară, basarabeană, asupra originilor, asupra apartenenței de neam, asupra destinului ingrat de a-și realiza opera sub stăpâniri străine. Dincolo de toate, opera lui Alexandru Hâjdău este pătrunsă de sentimentul de demnitate, de datoria sacră de a contribui la prosperarea culturii și științei românești.

Ana Manole

Ana Manole (n.15.X.1961). Căinari, raionul Căușeni. Poetă, prozatoare, ziaristă, publicistă, editoare, grafician.

Pe lângă academia celor șapte ani de acasă, a celor șapte ani de la Căinari săi și ai lui Alexie Mateevici, absolvă Facultatea de ziaristică a USM, frecventează și Academia maestrului Glebus Sainciuc, precum și tripla, poate multipla, academie „Tălăncuța” cu Surorile Osoianu și Andrei Tamazlăcaru. A lucrat în calitate de redactor la editura „Lumina” (1986).

Ana Manole vine din țara copilăriei – *Țara cu părinți* (2005), chiar dacă își are sufletul înflorit în minunea cărții, proprii, din 1987: *Salcâmi în floare*, un volum colectiv al studenților de la jurnalistică, printre care a beneficiat și subsemnata, cu drept de autor obținut! pentru fiecare! Ceva nemaipomenit, o premieră absolută pe atunci. Carte pe care a adunat-o și îngrijit-o cu multă dragoste, trudă și inspirație, cum adună mierea albinele, carte cu mesaj predestinat, se vede! Apoi vine *Cruciada afgană* (1991), un alt volum imposibil de greu, pentru care a frământat glodul satelor ca să oblojească ea, Ana Manole, cu lacrimile proprii lacrimile mamelor, văduvelor și orfanilor străinului război. Apoi va reveni în raiul copilăriei cu *Rămurele-nemurele* (1992), volum de scenarii tematice pentru serbări în grădinițe și clase primare, scris și cântat împreună cu surorile Valentina și Iulia Osoianu și lansat câteva zile în șir la Palatul Național, cu sala arhiplină și scena onorată de toți Marii artiști ai neamului, câți au putut încăpea pe cea mai mare scenă din Basarabia – de

la artiștii de-o șchioapă până la cei de la „Tălăncuța” și la Andrei Tamazlăcaru. *Lui, lui, lui...* (1995), este un alt titlu de carte apărut în urma unei frumoase colaborări cu maestrul Andrei Tamazlăcaru, cu bădița, cum îl dezmiardă toți tălănciștii, familiile lor, cumetrii și prietenii tălănciștilor și nu numai. Ana – „gângurind” textele cântecelor, iar Andrei Tamazlăcaru – muzica. Apoi urmează *Spicuța. Anotimpurile pâinii* (1998), care este o nouă colaborare cu Valentina și Iulia Osoianu. La același compartiment al colaborărilor mai apar și titlurile *Streășină cu rândunici* (1999), în colaborare cu Valentina și Ileana Osoianu, și *La strunguța bradului* (2000), în colaborare cu Valentina Osoianu. În anii din urmă a semnat mai multe titluri: *Poeme de oblojit Țara* (2003); *Cu alte cuvinte...* (2004); *Dezlegarea ierbilor. Poeme de dincolo și de dincoace* (2004); *Ochii lui Iisus* (2009), volum dedicat maestrului Glebus Sainciuc; *Pârg. Îngândurări cu un singur punct* (2013); *Mă rog de mă iartă... Meditații, sentințe, mărturii* (2015).

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1995), al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1987) și al Uniunii Muzicienilor din Moldova (1994). A fost distinsă cu premiul Uniunii Jurnaliștilor din Moldova pentru ciclul de schițe „Scrisori din cerul memoriei”. A instituit Premiul „Alexie Mateevici – Crucea de Aur” (1994), acordat unor personalități din domeniul culturii și artei tradiționale.

Referințe critice:

„Spicuța” este o carte deosebită, zăcută la Căinari, ruptă din *Pământul Mateevici* de către Ana Manole. Zămisliță cu talent și multă dăruire, poeta și-a încredințat lucrarea la două dintre cele cinci surori Osoience – Valentina și Iulia – să-i dea glas *Spicuței*, să-i potrivească nimbul.

Cu binețe omenească fertilizează cuvântul scris și cel cântat! Dragă cititorule, așez cu pietate această minunată carte în bună vecinătate cu cele mai dragi cărți ale sufletului. Vă declar creștinește: le stă bine alături! Să ne bucurăm citind-o (Andrei Tamazlăcaru).

„Streașina cu rândunici. Carte de pământ, carte de cuvânt”, din colecția „Părinți-copii” este o lucrare scrisă și adunată ani lungi de niște autori deja verificați de cititori. Cartea este de o densitate impresionantă și conține miniaturi, cântece, poezii, schițe ce reflectă datini și obiceiuri strâns legate de Pământ. Iar Rândunica, de când lumea, e pasărea norocului! Puteam eu, oare, să fiu indiferent la atâtea frumuseți?

„Streașina cu rândunici” ca și „Spicuța”, apare sub auspiciile Programului național „Pământ”. Încântați-vă ochii minții și mângâiați-vă sufletul cu mireasma acestor rânduri! (Petru Lucinschi, președintele Republicii Moldova).

Cuvântul Anei Manole nu încapă în tipare, ea însăși fiind un model, având un stil inconfundabil, dominat eminamente de cumințenie, de cumsecădenie și de sfințenie totodată. Adevărul ei este că „în sus nu poți merge lin, dar urci, pe fuscei cu lacrima!” (dr. Maria Danilov).

Înzestrată cu un har deosebit al sensibilității, scriitoarea Ana Manole știe să deschidă cu o gingăsie demnă de invidiat și inima unei mame împietrite de durerea pierderii fiului în „Cruciada afgană”, și inima uni copil care a zvâcnit fulgerată de fiorul primei emoții poetice.

Ea știe să încifreze aceste sfinte emoții, să ni le transmită în formula lor cea mai adecvată și, prin gestul ei de zi cu zi, ne înnobilează, de fapt, neamul și ne purifică sufletele împovărate de păcate (Iurie Colesnic).

Sarea și Roua (îngândurări)

de Ana MANOLE

- Simplitatea de a spune „nu” este infinitul univers al lui „da”.
 - De ceva vreme, mă rog cumva altfel sfinților mei dragi: Vasile cel Mare, Nicolae, Gheorghe, Dumitru, Alexie, Nectarie, Haralambie... mă rog pe rând, câți mi-i amintesc. Sfinții îmi ascultă rugăciunile cu luare-aminte, le acceptă doar pe cele curate și le rostesc apoi Măicuței Domnului, iar Preasfânta, dacă alege, poate, un cuvânt, alteori două dintr-o rugăciune, le șoptește lui Hristos. Comuniunea mea cu sfinții este una simplă și firească, deși sunt neîmpăcată că uneori nu am destulă înțelepciune și răbdare, dar nici mărime de suflet, ca să mă adun pentru a atinge darul rugăciunii neîncetate. Eu percep și trăiesc măreția rugăciunii, dar lacrima mea încă nu îndeajuns a plâns-o.
 - Rugăciunea leagă și dezleagă oameni, locuri, întâmplări, obiecte, sărbători, amintiri. Rugăciunea, altfel spus, este sufletul tău aplecat peste Scripturi, care împacă însingurările, adună despărțirile, dezleagă eșecurile, în ziua întinericului.
- Cea care încropește comuniunea este dragostea! Oarbă este rugăciunea fără dragoste. Doar rugăciunea rostită cu sufletul bucuros acasă aduce Lumină. Și tot acel suflet ne va culege roua de pe frunte.

-
- Când am fost lovită, eu am căzut, dar am văzut Cerul! Și în felul acesta am început să mă rog. Și m-am vindecat. De spaime. Și neputințe. Căci am văzut partea întoarsă a lucrurilor. De atunci rugăciunea îmi este ruda cea mai dragă, iar Măicuței Domnului - Împărăteasa Tuturor Scârbiților, i-am făcut loc în inimă și inima mea, parcă, s-a mărit, nu mai e cum era. S-a făcut bunăcioasă și iertătoare. Uneori, nu știu de ce cred că ea pompează sânge amestecat cu lacrimi, amintiri, multe, vechi sau, poate, o fărâmiță de Cer.
 - Dacă nu știi să intri total în rugăciune, e semn că nu e o mare iubire pentru Cer.
 - Dacă gândurile ți-s curate ca snopii de grâu sub cerul liber, atunci și rugăciunea ta are identitate.
 - Dacă aș putea să adun toate lacrimile mamelor din Basarabia, aș înălța o răstignire din ele - Cerul s-ar lăsa mai jos, atingând-o și udând-o cu patrafirul și îngeri mulți vor striga atunci peste Țară:
- Ai grijă, omule, lumina cere milă, mila cere dragoste, iar credința cere și lumină, și dragoste, și milă, care, la un loc, înseamnă jertfire.
 - Cerul ne redactează clișeele, ofurile, pașii greșiți, gândurile urâte, trădările, neputințele. Pământul, însă, este martorul lor. Numai oamenii buni și drepti sunt cei care adaugă ceva Cerului aici, pe Pământ.
 - Niciodată cuminenția nu seduce, o face doar inocența.
 - Toată lumina vine din Cerul-care-nu-doarme-niciodată. De la Cer luăm simplitatea, grația, decența, rugăciunea, firescul, iubirea. Și cu cât mai mult contemplăm Cerul, cu atât mai bine simțim respirația Pământului - o expresie care ne definește (corect) ca oameni. Cu alte cuvinte: Cerul nu ne supune, el ne admiră!
 - Dragostea apare uneori când o așteptăm mai puțin sau când n-o mai așteptăm deloc. Fie pentru a ne scoate dintr-o derivă sufletească, fie pentru a ne dărui meritate sau nemeritate recompense. Sau, pur și simplu, pentru a ne pune față-n față cu noi înșine.
 - Cred din tot sufletul în ideea că oamenii sunt predestinați și că viața lor, iubirea lor vine din stele, de la Dumnezeu.
 - A te ruga înseamnă a iubi, a învăța să-l poți percepe pe celălalt. E bine să înțelegem că orice vârstă are un anumit fel de a se ruga, deci și de a iubi.
 - Majoritatea oamenilor nu se schimbă decât dacă sunt o structură care are nevoie de schimbare, sau dacă intervine cineva din afară și forțează schimbarea. Pe mine, însă, m-a schimbat mult rugăciunea. Și azi pot spune deschis: singura modalitate de a spori Lumina este să aplecăm cât mai des ochii peste Sfânta Scriptură.
 - De când ascult liniștea, Acasa mea e Domnul - de atunci sufletul meu palpită, altfel se roagă și iubește.
 - În țara unde-i mai multă ură decât dragoste, au loc mai multe înmormântări decât botezuri.
 - Experiența se adună, competențele se formează, caracterul se cultivă, dar dragostea? Dragostea, pur și simplu, se trăiește!
 - În viață e bine să citești oameni, să-i asculți, să-i jalești, să-i sprijini, dar să nu te apropii prea tare de nimeni, pentru că de aproape orice om frige. Suflete, ca să sporești în dragoste și să dobândești Raiul, apropie-te de Domnul nostru Iisus Hristos.
 - Eu nu am încă nici dragostea sutașului, nici credința lui. Dar îngăduiți-mi să fac o mărturisire: cu cât înaintez în viață, cu atât mai mult mă întrețin cu sinele meu și tot mai des mă uit la cei din jur. Altele parcă îmi sunt și gândurile, altfel bate și inima. Și parcă mai multă iubire am găsit în aproapele...
 - În rugăciune, mama era altcineva. Era femeia îngândurată, coborâtă toată în evlavie. Toată suferința mamei era o rană vie, pe care dânsa știa să și-o țină departe de ochii lumii. Știa să și-o ducă. Suferința mamei, deși era imensă, nu era una strigată ori plină de văicăreli, ci era plânsă înlăuntru.

Mă joc, deci gândesc și exist!

Georgeta ADAM

Dacă ar fi să încep de undeva, ar trebui să spun că povestirea *Mandebilul* de Mircea Cărtărescu, din volumul *Nostalgia*, prezintă o adevărată colecție de jocuri ale copilăriei bucureștene. Cineva va scrie, poate, un scenariu pornind de la această ciudată povestire... O bucurie imensă a jocului am descoperit și în cartea *În fața blocului* care adună în ea o colecție de 55 de jocuri și „faze” ale generației crescute „cu cheia de gât”.

Sigur că nu m-aș fi oprit la aceste exemple dacă nu aș fi avut șansa să particip la un proiect european Erasmus+ numit chiar „Jocurile și matematica în educația adulților” (*Math-GAMES- Games And Mathematics in Education for adults* - 2015-1-DE02-KA204-002260) coordonat de o asociație din Germania, în care cooperează asociații și instituții din alte 8 țări: Bulgaria, Cipru, Grecia, Franța, Italia, România, Spania și Turcia.

Așadar, să nu uităm să ne jucăm chiar dacă suntem adulți! Mai ales că multe jocuri au de-a face cu învățarea unor reguli matematice – fie din aritmetica elementară, din geometrie sau chiar din analiza matematică, statistică etc. Mintea noastră își exersează capacitățile de cunoaștere, de asociere, de orientare prin joc, folosind conexiuni matematice pe care atunci când suntem copii nu le conștientizăm, iar la maturitate căutăm un sprijin în organizarea logică a matematicii.

În vara aceasta toridă, între 18-21 iunie, am avut prilejul să organizăm aici, la București, în frumoasa Bibliotecă Metropolitană „Mihail Sadoveanu”, cea de a treia întâlnire a proiectului Math-Games care se desfășoară pe o durată de trei ani, din 2015 până în 2018. Ocazie cu care participanții au putut evalua o etapă importantă: terminarea **Compendiului Math Games** (Jocuri matematice), un volum de 200 de pagini, tradus în 10 limbi (inclusiv în română), cu imagini color, în care sunt descrise nu mai puțin de 33 de jocuri: *Țintar, Dame, Damath, Tangram, Lupta pe mare, Conectează patru, Jocuri cu 10 zaruri, Domino, Jocul cu bile, Nu te supăra, omule!, Combinații cu cifra 9, Jocul de cărți Black Jack, Scrabble Matematic, Monopoly, Pétanque, Ticktacktoe, Piatră-Hârtie-Foarfecă, Ludo, Șapte pași, Table clasice, Șah, Șotron calculator, Careul Magic, Patru Anotimpuri, Fură grămada, Talpa Gâștei, Coarda, Hora, Jocul celor 15 numere, Șapte și jumătate, Jocul NIM, Okey, Șotron, Sudoku.*

București, iunie 2016: Afișul Math-Games și echipa celei de-a treia întâlniri a proiectului Erasmus+ Math-Games în România

Jucători de șah la Sinaia; fetiță jucând „Șotron” în același parc; un expert în jocuri la Atena, admirând vitrina de șah.

Mai multe informații puteți găsi pe site-ul proiectului: www.math-games.eu de unde veți putea și descărca în format pdf această carte de jocuri în limba română.

Echipele din cele 9 țări (experți și profesori), sub conducerea „căpitanului” coordonator Roland Schneidt au dezbătut și configurat următoarea etapă a proiectului Math-Games: un ghid metodologic pentru profesori și studenți care va descrie în amănunt toate etapele jocurilor, intenționând să pună în valoare importanța matematicii în joc, dar și cât de ușor și distractiv este să înveți matematica elementară cu ajutorul jocului.

Tradiții ale jocurilor le regăsim în vestigii istorice europene (*Țintarul* era jucat în vechea Romă, dar și de soldații romani), asiatice (*Careul magic* povestește despre minunatele viziuni ale împăratului chinez Yu-Huang privind o carapace de broască țestoasă). Multe jocuri au fost inventate de oameni de știință sau împătimiți întreprinzători americani (de exemplu, *Monopoly*). Nu există popor care să nu aibă asemenea fascinante jocuri. *NIM* este un joc captivant cu bețe de chibrituri, iar *Sudoku* este inventat de faimoasele ziare americane.

Vara aceasta a fost una a jocurilor surprinse în parc, în librării, în vitrinele magazinelor. Joci șah, cărți sau table? Sari coarda? Mergi la horă în sat? Atunci ești un jucător și intri în echipa noastră!

Asociația Jurnalistelor din România „Ariadna” a propus în acest compendiu 3 jocuri „active” (*Talpa Gâștei*, *Coarda* și *Hora*), apreciate de prof. Wolfram Meyerhofer în *Prologul Compendiului Math-Games*: „Compendiul promovează și un al treilea tip de joc, și anume jocuri active, cum ar fi *Talpa Gâștei* (*Sforicica*), *Coarda*, *Hora*, *Șapte pași* sau *Șotron*. Ele nu numai că ne dau idei de cum să relaxăm lecțiile, dar, în primul rând, promovează gândirea matematică într-un mod nou: cursanții își dezvoltă *simțul structurii*”. Faza următoare o pot defini parafrazând un celebru vers: „Nu credeam să-nvăț a juca vreodată...” Sau „Mă joc, deci gândesc și exist!”

A căra apă cu ciurul

■ Ioan ADAM

Basmele românești clasice se terminau cu o formulă șagălnică și stereotipă menită a face trecerea de la prezentul povestirii la cel al realității. Purtat pe aripile imaginarii, auditoriul pierdut în reverii era trezit la actualitate cu o încheiere bruscă, un fel de lingură scurtă peste nasul cui ascultă. În basme, ca și în poezia simbolistă, nasul este exploratorul universului. Zmeii, zmeoaicele, căpcăunii simt miros de om și pleacă ațâțați în căutarea lui. Dar și Făt-Frumos miroase pericolul zmeiesc și ia măsuri în consecință. Povestitorul îi împrumută identitatea, intră, așadar, în pielea lui până spre final, când își recunoaște condiția, mai umilă, de simplu transmitător de mesaje.

Autoironia naratorului face parte din codul basmului. Ce face el când nu mai are cu ce întreține vraja? Se persiflează pe sine pentru păcatul de a fi dat în „minte copiilor”, acesta fiind publicul predilect. **Poveștile ardelenesti** ale lui Ion Pop-Reteganul sunt în această privință mai instructive decât basmele lui Petre Ispirescu. Poveștile lui Ispirescu se terminau îndeobște cam așa: „Iar eu încălecai p-o șea ruginoasă, spunându-vă o poveste mincinoasă”

(v. basmul **Dunăre Voinicul**). Alteori (v. **Fata de împărat și pescarul** ori **Zâna Zânelor**), finalul e și mai expeditiv: „Iară eu încălecai p-o șea etc.” Evident că țăranul nu spune *et caetera*. Formula lui clasică de încheiere e cea folosită de Ion Pop-Reteganul în basmul **Lupul cu cap de fier**, cules din localitatea Vâlcelele Rele: „Eu încă fui la nunta lor, am ajutat câte ceva; am tăiat lemne cu sapa, **am cărat apa cu ciurul** și atâta mâncare și beutură am căpătat, de nici acum nu mi-i foame, iar dumnealor de n-or fi murit, mai că și azi trăiesc.”¹

¹ Ion Pop-Reteganul, **Povești ardelenesti**. Basme, legende, snoave, tradiții și povestiri. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Vasile Netea, Editura Minerva, București, 1986, p. 115.

Dacă sapa mai poate, la o adică, să despice lemnul, cu ciurul nu se poate căra apa nicidecum. Sonoritatea numelui acestui obiect nu e dintre cele mai ademenitoare. Totuși, cuvântul nu-i la origine nici turcesc, nici țigănesc, ci curat latin. Romanii îi spuneau instrumentului respectiv *cibrum* sau *cribrum* și-l foloseau și ei la cernerea materialelor pulverulente sau granulate. Înainte de a fi fost din metal, ciurul se făcea dintr-o piele perforată, fixată pe o ramă. Tot din piele erau și „ulcioarele” cu care Ulise și Enea își cărau apa. Vechimea, aproape imemorială, a cuvântului explică de ce a dat naștere atâtor expresii românești. Pentru cel ce nu vede bine se folosește expresia **a vedea**

ca prin ciur. Când însă un lucru e examinat cu atenție sporită, pe toate fețele, se spune că **e trecut** (sau cernut) **prin ciur și prin dârmon**, dârmonul, vorbă grecească la origine, fiind un ciur cu găuri mari pentru cernut semințele de cereale. **A da (a trece) pe cineva prin ciur și prin dârmon** are și sensul de a vorbi de rău pe cineva, sesizându-i punitiv toate defectele.

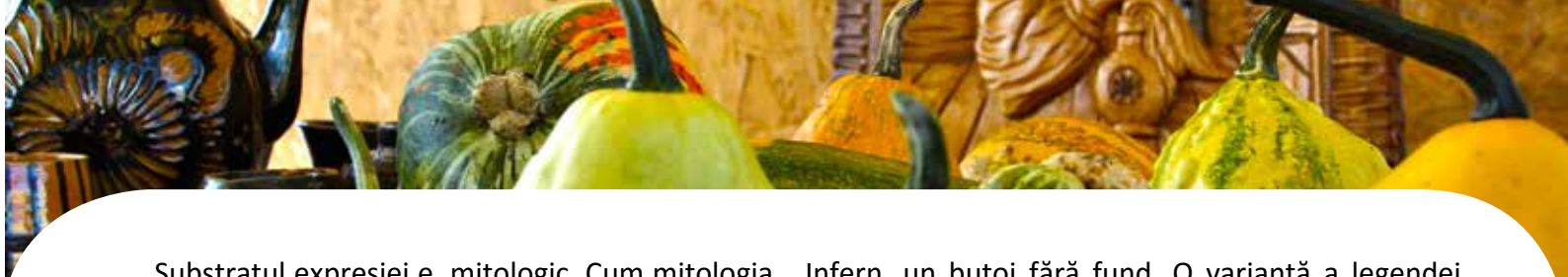
În excelentul lor **Dicționar de simboluri** Jean Chevalier și

Alain Gheerbrant subliniau tocmai această semnificație: „El [ciurul – n.n.] constituie și proba persecuției ori a pedepsei, devenind astfel instrumentul justiției divine.”²

De unde se trage însă expresia **a căra** (sau **a duce**) **apă cu ciurul**³, care are sensul de a face un lucru zadarnic? Zicala e veche de când grecii și romanii, dovadă că Plautus, autor latin anterior erei noastre, spunea despre un erou al său că *imbrem in cribrum gerere*, adică ducea apă cu ciurul.

² Vezi *op.cit.*, vol.I, A-D, p. 325.

³ Proverbul era menționat de Iordache Golescu în *Pilde, povățuiri i cuvinte adăvurate*: „Cară apă cu ciurul (adică, muncește fără spor).” Tot acolo era inclusă și o variantă mai extinsă: „Cu ciurul cară apă în vas găurit (să zice pentru cei ce mai mult risipesc, neștiind cum să păstreze).” (v. *Scrieri alese*, ed. cit., p. 189, 195).

Substratul expresiei e mitologic. Cum mitologia latină e o imitație a celei grecești, originea zicalei se cade căutată prin Atica, Peloponez și-n Arhipelag, mai exact spus în anticul oraș Argos din Peloponez. Aici, susține legenda, ar fi domnit regele Danaos, care ar fi avut cincizeci de fiice. Candidați la mâna acestora ar fi fost cei cincizeci de fii ai fratelui acestuia, Aigyptos.

Pentru că oracolul vestise că Danaos va fi ucis de un nepot, regele poruncește fiicelor sale să-și ucidă soții chiar în noaptea nunții. Disciplinate, ele îndeplinesc porunca părintească, îjunghiindu-și mirii. Există însă și o excepție: cea mai mică dintre fete, Hypermnestra, își cruță soțul, pe Lynkaos, care însă își va ucide socrul.

Pentru crima lor, danaidele au fost osândite să umple de-a pururi în regatul lui Hades, adică în

Infern, un butoi fără fund. O variantă a legendei susține însă că ulcioarele (din lut ori din piele!) cu care cărau apa veșnic osânditele ar fi fost găurite și nu butoiul.

Pedeapsa lor a devenit astfel un simbol al muncii zadarnice, sisifice și fără sfârșit. Mai fideli mitului decât noi, francezii și germanii folosesc și azi expresiile *remplir le tonneau des Danaïdes* ori *Danaïdenarbeit*, adică a umple butoiul Danaidelor, muncă de Danaide. Noi însă am rămas fideli variantei latine, **a căra apă cu ciurul**, îmbogățind-o cu sinonime precum **a căra apă la fântână** (sau la puț!), **a căra pietre la munte** ori **lemn în pădure, a căra soarele cu oborul**.

În paremiologia românească mitul Danaidelor s-a convertit în povestea prostiei omenești.

OFERTA EDUCAȚIONALĂ - CURSURI DE LUNGĂ DURATĂ ANUL ȘCOLAR 2016-2017

Înscrierile au loc la sediul Centrului din B-dul Tomis Nr. 110

Zilnic între orele: 8:00 – 16:00

Relații suplimentare la nr. de telefon : 0241-619293 ; Scoaladearte.constant@yaho.com;

CANTO

CANTO CLASIC.....	3 ANI
CANTO MUZICA USOARA	3 ANI
CANTO MUZICA POPULARA	3 ANI

INSTRUMENTE

PIAN	5 ANI
VIOARA	5 ANI
ORGA	3 ANI
ACORDEON.....	3 ANI
CHITARA CLASICA.....	3 ANI
CHITARA ELECTRICA	3 ANI
PERCUTIE.....	2 ANI
SAXOFON/CLARINET.....	3 ANI
NAI.....	3 ANI
TAMBAL.....	3 ANI
INSTRUMENTE POPULARE (fluier, caval, ocarina, cobza).....	2 ANI

ARTE VIZUALE

PICTURA	3 ANI
ICONOGRAFIE.....	3 ANI
CERAMICA/MODELAJ.....	3 ANI
GRAFICA.....	3 ANI
IMPLETITURI DIN DIFERITE MATERIALE.....	3 ANI
DESIGN VESTIMENTAR	3 ANI
ARTA DECORATIVA (decoratiuni interioare)	3 ANI
ARTA FOTOGRAFICA	2 ANI
TEHNICA VIDEO	2 ANI

ARTA MISCARII

ACTORIE.....	2 ANI
BALET	5 ANI
DANS MODERN.....	1 AN
DANS CONTEMPORAN.....	1 AN
DANS SPORTIV.....	1 AN
CLASA MAJORETE.....	1 AN

www.cctb.ro | office@scoalaarte.ro

Documente inedite de la Carvăn

Îmi onorez o invitație mai veche, promisiune făcută Centrului Județean: aceea de a vă trimite, demonstrativ, fotografii din filmul "Cucii", realizat cu mai bine de zece ani în urmă la Carvăn, de Centrul Județean Constanța.

Este vorba de filmarea, după o stăruitoare pregătire, a străvechiului obicei cărvănean "Cucii", așa cum se desfășura el cândva, în întâia zi a Postului Mare, al Paștilor. Obiceiul este unic, în felul său, chiar și față de sinonimul bulgar, așa cum au afirmat cândva Andrei Sabin și Ion Ghinoiu în lucrări ale lor. Filmările au fost făcute la Carvăn, la propunerea Centrului Județean, iar caseta originală se află în posesia noastră, la Constanța aflându-se copii ale ei.

După caseta originală s-au făcut discuri video, apoi au fost realizate și fotografii color, la București, de inginerul Bogdan Deac, specialist (ginere).

La filmările "în direct" ale "Cucilor", o contribuție deosebită și-a adus-o soția, Zamfirescu Margareta (mobilizarea "cucilor", costumația originală, cât mai fidelă tradiției locale etc.). La filmări, de asemenea, au contribuit și foștii "cuci", dându-i-se filmului cât mai multă originalitate...locală.

Am realizat și monografia "Cucilor", în ultimă variantă, cu consultarea permanentă a soției (născută și domiciliată în Carvăn).

Ne-am intitulat ultima variantă astfel: "Cucii, triptic etnofolcloric din Carvăn, județul Constanța, interpretări, comentarii, analize".

Am ales, dintre fotografiile făcute, câteva, din cele considerate mai reprezentative, care să ilustreze convingător, subiectul, tema filmului "Cucii", să fixeze, cât mai fidelă, tradiția locului. Selectând, pentru documentarea Dumneavoastră, personaje și scene cât mai reprezentative, vi le trimitem, cu dorința mare (a noastră) de a vă convinge de semnificația etnofolclorică a filmului "Cucii", cărvănean, ce redă, în imagini, cât mai fidel, o valoare etnofolclorică unică a unui sat dobrogean "de la marginea țării". Fotografii, peste șaiszeci, le vom selecta, cu foarte mare atenție, eu și soția, analizându-le, apoi, explicativ, la monografia noastră despre "Cucii" (văzut ca obicei). Ca personaje-cheie, demonstrative, ale tematicii obiceiului filmului, două sunt, de bună seamă, cele mai reprezentative: **Mutul** Cucilor și, indiscutabil, **Mireasa** Cucilor. Prin rolul ei în film, ea este remarcată (spre deosebire de toți ceilalți "cuci", participanți la toate momentele obiceiului cărvănean unic). "Cucii" se află și-n monografia amplă a satului, ca un capitol component (mic). Suntem gata să vă convingem, eu și soția, cu detalii lămuritoare despre întreaga viață etnofolclorică a Carvănului (cu valențele lui etnofolclorice).

Nota redacției: Domnule Profesor, exprimăm încă o dată respectul nostru profund pentru deosebita dv contribuție la promovarea unui vechi obicei al locului, la cunoașterea unei localități dobrogene pe care o descrieți cu acribia cercetătorului. Fiecare scrisoare pe care ați trimis-o pe adresa redacției, excepție făcând cea cu un caracter pur personal, a fost reprodusă întocmai în edițiile trecute ale revistei. Posibila denaturare a mesajelor dv. nu ne aparține.

O toamnă care întârzie ... (nu am zis-o eu, ci marele nostru Eminescu)

Anca JIGMOND

Nu, nu am avut nici cea mai vagă idee privind subiectul acestui articol. M-am foit, m-am răsucit și tot nu am știut!

Mi-am sunat prietenii și m-am plâns că astăzi sunt fără speranță. Știam și de ce: îmi place toamna cu culorile ei și totuși îmi dă un sentiment de neliniște. Sunt ca un copac căruia îi cad frunzele. Mă pot gândi toamna ca să mă amuz doar la dovlecii cei mari, nu cei de la noi, din Piața Griviței, pe care-i vând precupețele pentru plăcinte, ci la cei pe care-i vezi în pozele americane la sărbătoarea recoltelor. Și de aici mi-a venit prima idee. Oare ce îmi place și mă fascinează la ei? Mărimea? Nu. Culoarea? Da. Astăzi să fie PORTOCALIU!

Și zic: Portocaliu, culoarea toamnei la modul absolut, culoare pentru care am o atracție magnetică deoarece îmbină fericit energia roșului și bucuria galbenului, exprimă bucurie, căldură, entuziasm, creativitate, strălucire, determinare, libertate, fascinație și lista poate continua la nesfârșit în notă optimistă.

Nu folosiți portocaliu în amenajarea bucătăriei, stimulează apetitul, prin urmare veți mânca într-una și s-a dus silueta!

M-am gândit cu ce plantă asociez eu mândrețea asta de culoare și nu am în cap decât Crăița (*Tagetes*). Îmi place cum îi spun vorbitorii de limbă engleză: Marigold. Absolut superb! Și are și semnificație acest nume: Fecioara Maria a oferit aceste flori în loc de galbeni. Dacă venim cu picioarele pe meleagurile noastre Crăița are și aici o poveste frumoasă: o fată

de crai, rădăcită prin pădure, în căutare de plante de leac s-a uscat de dor și a fost salvată de Sfântul Petru care a transformat-o în această floare.

Ofrandă pentru zei, floarea de crăiță alungă dăunătorii din grădină, este extrem de rezistentă și semnifică frumusețea soarelui la răsărit, gelozia și durerea pierderii celor dragi. Conotații diferite, culturi diferite, Crăița este folosită ca ofrandă adusă morților în culturile aztece, ca ghirlandă de nuntă la hinduși, ca ofrandă în loc de bani pusă la picioarele statuilor ce o reprezintă pe Fecioara Maria.

Noi o cultivăm ca plantă ornamentală, însă are multiple întrebuințări medicinale pentru tratarea dermatitelor, acneei și chiar pentru îmbunătățirea vederii. Are proprietăți anticancerigene, ajută pancreasul și lista poate continua la nesfârșit.

Petalele uscate și măcinate constituie baza unui condiment de tipul șofranului.

Nu, în ultimul rând, planta se folosește în bucătăriile moderne pentru pregătirea salatelor dând culoare și gust acrișor.

Pe final, m-am înveselit! Am realizat că îmi place toamna pentru bogăția de culori, pentru roadele bogate, pentru dovlecii aceia absolut superbi, pentru tărtăcuțele în culori diverse pe care îmi place să le am așezate alandala într-un coș, pentru borcanele de murături la fel de colorate pe care le fac cu tata (tată, dacă citești articolul meu, te aștept la treabă), pentru tot și toate!

Și dacă tot am ajuns la murături, puneți-le pentru iarnă, consumați-le cu plăcere deoarece ajută digestia, te ajută să slăbești, întăresc sistemul imunitar, ajută vederea și își dau foarte multă energie!

PORTRET DE ARTIST FOTOGRAF – DAN ROCA

Cu un aer boem, Dan Roca privește lumea prin obiectivul camerei de fotografiat, așa cum și-o dorește el. Pe modelul artistului născut și nu făcut, Dan Roca idealizează permanent și asta îl face să fie altfel. În primul rând este un altfel de fotograf, defapt un căutător de frumusețe în orice. Dan Roca a început Facultatea de Regie Film cu câțiva ani buni în urmă, dar a abandonat, furat de imaginea televiziunii și a aventurii în țara lalelelor. Reîntors la Constanța, descoperă cu adevărat fotografia cu care cochetase puțin. Participă la cursurile de artă fotografică, câștigă premii la prestigiosul Festival de artă fotografică „Vama sub lumini de Oscar” și expune la numeroase expoziții de grup. Se reîntoarce la prima iubire, filmul, și își încheie cu brio studiile de regie film (2016) cu OPUS2, un scurtmetraj scris și regizat de el, acum înscris la multe festivaluri de gen.

De remarcat în fotografia lui Dana Roca este ușurința de a „citi” cadre compoziționale acolo unde nu par a fi. Din fiecare fotografie se naște o intrigă imaginară, dovedind că este un captator de subiecte inedite. Experimentând mai tot timpul, stăpânind tehnici noi atât în fotografie cât și film Dan Roca este în fața unei perspective artistice remarcabile.

IP. Când și unde te-ai contaminat de microbul imaginii foto-video ?

DR. Cu filmul am început de mic, imediat după revoluție, “dus de mână de Irina Nistor”. Închiriam câte o casetă, două aproape în fiecare zi. Așa am descoperit regizori și actori clasici, filme celebre și obscure și întreaga lume a filmului a devenit din ce în ce mai fascinantă.

IP: Ai crezut mereu în ideea de a face film?

DR. Cum am zis, eram pasionat de mic, dar ideea de a face film a venit destul de târziu, pe la sfârșitul liceului, în urma unor discuții cu niște prieteni și ei foarte pasionați.

Obişnuiam să avem discuții lungi, ore întregi, despre ce filme tocmai văzusem, despre povestea și imaginea lor, despre actori etc... În aceste discuții ajungeam să ne imaginăm cum am fi filmat noi o anumită secvență, sau ce am fi făcut diferit cu camera. De aici până la ideea de a face film nu a fost un drum lung.

IP. De unde începe un film și unde se termină?

DR. Pentru mine un film începe de la idee. De la acel licăr care îți ai și îți zici “Hmmm, asta ar fi interesant” e un drum fascinant de la acea idee și până la produsul final. Un film se poate schimba și transforma pe drum, și ai ocazia să descoperi aspecte noi la care nici nu te-ai gândit inițial. Se termină în momentul în care îți spui “Asta e, asta am vrut să zic. Orice aş mai face îmi va strica mesajul pe care vreau să îl transmit. E perfect.”. Ca orice altă operă de artă, filmul e terminat în momentul în care artistul consideră că nu mai are ce modifica sau schimba și este total mulțumit de creația sa.

IP. Cine te-a influențat în alegerea acestei meserii? ..de unde ai moștenit talentul?

Un amic foarte bun a venit cu ideea de a încerca la școala de film, în una din discuțiile noastre despre cinema. La început am luat-o în glumă, dar în timp a devenit un adevărat țel în viață. Pot să zic că am moștenit latura artistică de la mama mea, Mihaela Roca, care este pictoriță, membră UAP. De la ea am ochiul și iubirea pentru artă.

Fotografie premiată la concurs TV (1 decembrie) – cu Mihaela Roca

Fotografie realizată în tehnica HDR

IP. Ce regizori îți sunt pe plac ? Ai un mentor ?

DR Aici este foarte greu. Regizorul meu preferat este Quentin Tarantino, îl găsesc fascinant, cu o exuberanță și o pasiune rar întâlnite. În opinia mea, reușește să reunească arta și comercialul într-un produs unic și interesant. Dar am și alți regizori care îmi plac, și noi și clasici. David Fincher, Oliver Stone, Martin Scorsese, Andrei Tarkovsky, Stanley Kubrick, Fatih Akin printre mulți alții. Încerc să învăț de la toți câte ceva și absorb cât mai mult. Ca mentor o am pe Iulia Pană, profesoara mea de fotografie de la Centrul Cultural județean Teodor Burada Constanța. O persoană de la care am învățat foarte multe și care m-a ajutat și mă ajută mult în continuare.

IP. Cum s-a născut filmul de scurt metraj OPus2, de unde ideea ?

DR: Opus2 e până la un punct un film autobiografic, dar în care aproape oricine se poate regăsi. Cu toții am avut relații mai puțin reușite în care ne complăceam la un moment dat.

IP. Fotografia este complementară filmului, sau este o latură separată în creația ta artistică ?

DR. Pentru mine sunt două laturi separate, dar cu multe puncte în comun și care adesea se intersectează. Fotografia a apărut în viața mea mai târziu, dar am făcut o adevărată pasiune pentru ea, și am folosit-o și la filmare.

IP Ca absolvent merituos, ce recomandări ai pentru tinerii cursanți de la cursul foto video ?

DR. Munciți mult, învățați foarte bine baza fotografiei, e esențială, dar ascultați-vă bine și propriul ochi. El e cel care vă va ghida spre descoperirea propriului stil.

A consemnat Iulia PANĂ

Târgul Estival de Carte de la Mangalia

■ Cercetător științific doctor Sorin Marcel COLESNIUC

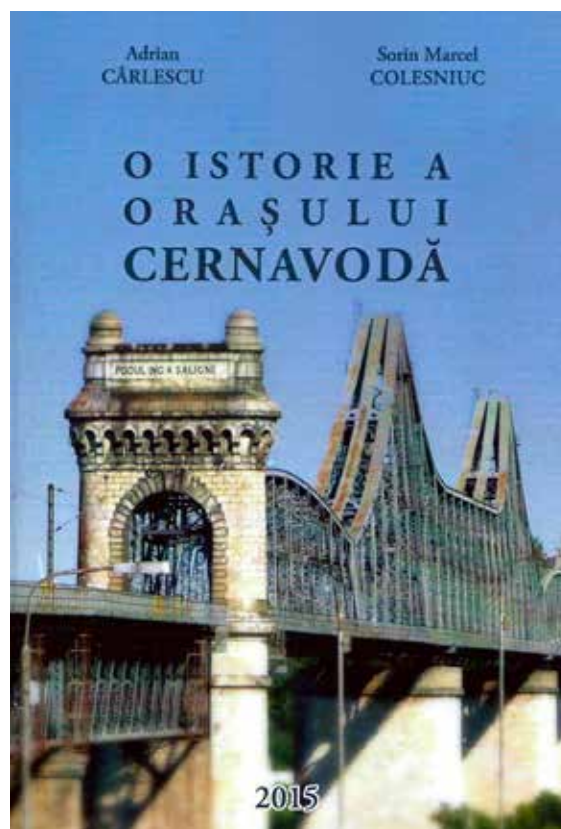
În perioada 23 iulie – 7 august 2016 s-a desfășurat a 19-a ediție a Târgului estival de carte de la Mangalia intitulat „Carte la nisip”, manifestare culturală organizată pentru prima dată în urmă cu 26 de ani. Evenimentul a cuprins mai multe lansări de carte, concerte de muzică folk și rock, concertul Fanfarei Forțelor Navale Române, degustare de vinuri etc. Printre scriitorii care și-au lansat cărțile în vara acestui an s-au aflat: Alex Ștefănescu, Mircea Cărtărescu, Grigore Leșe, Adrian Cioroianu, Doina Păuleanu, membrii Clubului Artelor „Solteris” din Mangalia și alții.

LANSAREA CĂRȚILOR DE ISTORIE

Joi, 28 iulie 2016, a avut loc lansarea a două volume științifice: „În amintirea unui istoric român – Nicolae Ciachir”, volum pe care l-am coordonat împreună cu prof. dr. Nicoleta Ciachir, și „O istorie a orașului Cernavodă”, carte pe care eu am scris-o împreună cu jurnalistul Adrian Cârlescu. După lansările de carte a urmat un concert de muzică folk, susținut de interpretul și cantautorul Radu Crăciunescu. La seara culturală dedicată muzei Clio au fost prezenți specialiști în istorie, filologi, profesori universitari, cercetători științifici și oameni de cultură din județul Constanța, dar și din țară, unii dintre ei fiind colaboratori la primul volum. De asemenea, a participat și o delegație din Șabla (Bulgaria), condusă de dr. Iordanka Stoeva - șeful consilierilor din administrația locală a orașului Șabla.

În cuvântul introductiv, profesorul Ionel Dumitrescu a vorbit despre activitatea științifică și culturală pe care eu am desfășurat-o, în Mangalia, în ultimele aproape două decenii. Pe parcursul desfășurării evenimentului, i-am prezentat pe colaboratorii volumului aflați la lansare, am vorbit despre cele două cărți și am menționat că lucrarea „În amintirea unui istoric român – Nicolae Ciachir”, este dedicată prof. univ. dr. Nicolae Ciachir, cu prilejul împlinirii unui sfert de secol de la înființarea Asociației de Balcanistică și Slavistică din România, Nicolae Ciachir fiind fondatorul Asociației. Totodată, am subliniat faptul că dintre cei 83 de colaboratori ai volumului 15 sunt istorici conștanțeni, astfel că o însemnată parte din carte se referă la istoria Dobrogei.

Nicoleta Ciachir a făcut o succintă prezentare a volumului omagial, evocând amintirea tatălui său și aducând mulțumiri colaboratorilor. Ea și-a exprimat satisfacția că a reușit să realizeze un volum de studii științifice cosmopolit, în care sunt incluse materialele trimise de istorici, filologi și jurnaliști din: Bulgaria, Serbia, Germania, Italia, Polonia, Ucraina, Republica Moldova și, bineînțeles, România.

Rând pe rând, prof. univ. dr. Stoica Lascu – Universitatea „Ovidius” din Constanța, dr. Lavinia Dumitrașcu – Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, dr. Virgil Coman – directorul Direcției Județene Constanța a Arhivelor Naționale, Marius Mitrof – consilier la Direcția Județeană pentru Cultură Galați și prof. Florin Pădureanu – director (mulți ani) al Școlii Generale Nr. 1 din Mangalia au omagiat omul Nicolae Ciachir și opera sa impresionantă, care cuprinde 43 de cărți, peste 300 de studii științifice și peste 1.500 de articole de popularizare a istoriei.

În partea a doua a manifestării am vorbit despre volumul „O istorie a orașului Cernavodă”. Atât eu, cât și Adrian Cârlescu, am insistat pe faptul că istoria orașului Cernavodă nu putea fi scrisă altfel decât în contextul istoriei Dobrogei, astfel că în carte există numeroase informații despre istoria teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră. De asemenea, am menționat că volumul a apărut la inițiativa primarului de anul trecut al orașului Cernavodă, prof. Gheorghe Hânsă, care a dorit să promoveze istoria Cernavodei și obiectivele istorice și turistice din apropierea orașului. Așadar, Gheorghe Hânsă a fost cel care a susținut financiar, din bugetul local al orașului Cernavodă, apariția volumului.

ÎN AMINTIREA UNUI ISTORIC ROMÂN – NICOLAE CIACHIR

Prima carte lansată în seara culturală dedicată muzei Clio, „În amintirea unui istoric român – Nicolae Ciachir”, tipărită în format academic, cu un număr de 1.200 de pagini, a cărei apariție am coordonat-o împreună cu prof. dr. Nicoleta Ciachir, reprezintă un omagiu adus prof. univ. dr. Nicolae Ciachir (1927-2007), fondatorul Asociației de Balcanistică și Slavistică din România (A.B.S.R.), cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la înființarea Asociației. Cartea cuprinde 40 de evocări ale celor care l-au cunoscut pe Nicolae Ciachir, printre ei fiind: prieteni, colegi, foști studenți, masteranzi și doctoranzi, dar și 62 de studii aparținând unor specialiști în istorie, profesori universitari, cercetători, filologi, diplomați etc, din: România, Bulgaria, Serbia, Germania, Italia, Polonia, Ucraina și Republica Moldova.

În total, volumul însumează evocările și studiile a 85 de persoane, inclusiv cele ale coordonatorilor. Printre cei 83 de colaboratori ai volumului sunt: prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, prof. univ. dr. emerit Iulian Cârțână, prof. univ. dr. Dinică Ciobotea, dr. Lucian Dindirică, prof. univ. dr. Ștefan Doinov (Bulgaria), prof. univ. dr. Constantin Geambașu, dr. Marin

Gherman, dr. docent Serhii Hakman (Ucraina), prof. univ. dr. Constantin Hlihor, prof. univ. dr. habilitat Vladimir Iliescu, prof. univ. dr. Nicolai Jechev (Bulgaria), dr. habilitat Helena Krasowska (Polonia), prof. univ. dr. Gabriel Leahu, prof. univ. dr. Ilie Luceac (Ucraina), prof. univ. dr. Corneliu-Mihail Lungu, dr. Gelcu Maksutovici, diplomat dr. Nicolae Mareș, dr. Miodrag Milin, dr. Virgil Ștefan Nițulescu, dr. Drago Njegovan, prof. univ. dr. Ioan Opriș, prof. univ. dr. Vladimir Osiac, prof. univ. dr. Alexandru Oșca, prof. univ. dr. Ștefan Păun, prof. univ. dr. emerit Ioan Rebușapcă, prof. univ. dr. Gheorghe Sbârnă, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, prof. dr. emerit Maria Totu, prof. univ. dr. Ștefan Vergatti.

Istorici constănțeni și pasionați de istorie, ale căror studii se referă la Dobrogea, se află printre cei care au trimis evocări și studii științifice pentru a fi publicate în volum: prof. univ. dr. Gheorghe Dumitrașcu, prof. univ. dr. Stoica Lascu, prof. univ. dr. Marian Cojoc, dr. Andreea Atanasiu-Croitoru, dr. Lavinia Dumitrașcu, dr. Virgil Coman, dr. Costin Scurtu, dr. Florin Stan, dr. Constantin Cheramidoglu, dr. George Varsami, dr. Mădălina Lasca, dr. Laura Stroe, dr. Enache Tușa și drd. George Lascu.

Nicolae Ciachir este un renumit istoric român, balcanolog, slavist, specialist în istorie modernă universală și relații internaționale. La începutul volumului, cei interesați pot consulta o parte din opera științifică a profesorului Nicolae Ciachir, care a desfășurat o activitate de 53 de ani în învățământul superior românesc. Pe lângă acestea, a fost: membru al Societății de Științe Istorice din România; membru al Societății Bulgare de Științe Istorice; membru al Societății de Științe Istorice a Regiunii Kosovo-Priștina, membru în Comisia mixtă de istorie româno-bulgară, româno-iugoslavă și româno-sovietică și a primit numeroase premii și decorații: premiul „Nicolae Iorga” al Academiei Române; Cavaler al Ordinului cultural bulgar „Kiril și Metodiu” – clasa I; Ordinul cultural iugoslav ș.a.

Volumul este structurat astfel: la început sunt menționați cei 83 de colaboratori, după care se află materialul scris de Nicoleta Ciachir „În amintirea unui istoric român ca argument”. Urmează o parte din contribuțiile istoriografice ale profesorului Nicolae Ciachir - volume, studii și articole. În continuare sunt inserate amintirile celor care l-au cunoscut pe Nicolae Ciachir, în total - 170 de pagini. Capitolul cel mai vast este cel care cuprinde studiile științifice ale coordonatorilor și colaboratorilor - 930 de pagini. În loc de concluzii, eu am scris două articole: „File din istoria Asociației de Balcanistică și Slavistică din România” și „Câteva cuvinte despre prof. univ. dr.

Nicolae Ciachir”. La finalul volumului am adăugat 30 de pagini cu fotografii din arhiva de familie a prof. univ. dr. Nicolae Ciachir.

O ISTORIE A ORAȘULUI CERNAVODĂ

Cea de-a doua carte lansată la Târg, „O istorie a orașului Cernavodă”, a fost publicată în toamna anului trecut, după finalizarea Târgului estival de carte de la Mangalia, motiv pentru care Gheorghe Todor, inițiatorul și organizatorul principal al Târgului, a inclus-o în programul din acest an. Cu prilejul zilei de 1 Decembrie 2015 – Ziua națională a României, cartea a fost oferită în dar tuturor elevilor care învață în școlile orașului.

Printre subiectele de interes pentru istoria Dobrogei, pe care eu le-am prezentat în prima parte a volumului, sunt: culturile neolitice din Dobrogea (cultura Hamangia fiind cercetată de mine și la Mangalia, în noul cartier care se construiește în vestul orașului), valorile de apărare dintre Cernavodă și Constanța, perioada în care Mircea cel Bătrân a stăpânit Dobrogea, expedițiile militare întreprinse de Vlad Țepeș și Mihai Viteazul în Dobrogea și altele. Călătorii străini care au traversat Dobrogea, la începutul secolului al XIX-lea, pe traseul Cernavodă - Constanța, au subliniat, în jurnalele lor de călătorie, necesitatea construirii unui canal navigabil între Cernavodă și Constanța, care să lege Dunărea de Marea Neagră. Ion Ionescu de la Brad a lăsat numeroase însemnări despre utilitatea construirii căii ferate dintre Cernavodă și Constanța. Prima parte a volumului se încheie cu Războiul de Independență al României și Pacea de la Berlin, în urma căreia Dobrogea a fost reintegrată statului modern român.

În partea a doua a lucrării, care cuprinde șase capitole: *Anexarea Dobrogei, De la 1879 la 1900, De la 1900 la Primul Război Mondial, Perioada interbelică, Perioada comunistă și Perioada actuală*, printre temele abordate de jurnalistul Adrian Cârlescu găsim informații despre starea deplorabilă a localităților din Dobrogea în momentul unirii cu România, Proclamația regelui Carol I către dobrogeni, motivele pentru care Cernavodă devine capitală de județ, colonizarea Dobrogei, Constituția Dobrogei, construirea Podului „Carol I” (redenumit ulterior Podul „Anghel Saligny”), distrugerile provocate de Primul Război Mondial, activitățile legionare de la sfârșitul perioadei interbelice, Reforma agrară, naționalizările unităților industriale, canalul vechi și canalul nou, dezvoltarea orașului în perioada ceaușistă, Centrala Nuclearo-Electrică, construirea

Podului „Sf. Maria” și multe alte informații deosebit de interesante din istoria orașului Cernavodă, de la Unirea Dobrogei cu România și până în prezent.

IN MEMORIAM VIRGIL COMAN

Nu voi încheia acest articol fără a spune câteva cuvinte despre evenimentul tragic din ziua de 5 august 2016. La lansările celor două volume științifice de istorie, de la Târgul estival de carte de la Mangalia, din 28 iulie, a participat și Virgil Coman, directorul Arhivelor Naționale Filiala Constanța. Cu Virgil m-am reîntâlnit la Constanța, în ziua de 3 august, la

o conferință la care se promova patrimoniul cultural și natural. În după-amiaza zilei de 5 august am aflat că prietenul și fostul meu coleg de facultate, Virgil Coman, care se afla la o altă lansare de carte, la Constanța, a încetat din viață.

Vestea a fost șocantă pentru toți cei care l-am cunoscut. Avea doar 43 de ani și multe planuri de viitor. Cu doar o săptămână în urmă lansasem, împreună, cele două cărți pe care le-am descris mai sus. În volumul „În amintirea unui istoric român – Nicolae Ciachir” are și el două materiale: o evocare și un studiu. Virgil publicase mai multe cărți de istorie și numeroase studii științifice. O nouă carte intitulată „Aromânii și meglenoromânii din Banat (1945-1951). Demografie, societate, izvoare”, pe care tocmai o finalizase, se afla în acele zile sub tipar, la București. Virgil confirmase deja participarea, în perioada imediat următoare, la diverse conferințe, sesiuni științifice și lansări de carte. Dar, totul s-a terminat brusc, în câteva minute. După ce și-a susținut discursul, a părăsit această lume înconjurat de prieteni și cărți.

Dacă ar fi să-l caracterizez într-o singură propoziție, pe regretatul Virgil Coman, aș spune: A FOST UN OM BUN! Dumnezeu să te odihnească în pace, prieten drag!

Toamna pătimirii noastre

 Vartan ARACHELIAN

Marele război, cum aveau să numească contemporanii prima conflagrație planetară, era o ciocnire violentă între interesele marilor puteri. Cucerirea de noi zone de influență era una din cauzele acestei confruntări militare. În deceniile din urmă, Germania se dezvoltase cu un ritm superior altor țări industrializate și reușise să înlăture puterile care acaparaseră, primele, numeroase piețe de desfacere. Anecdota pe care vrem s-o transcriem aici și care a circulat în acele timpuri cu valoarea unui adevăr esențial povestește un schimb de mesagii între guvernul de la Londra și consulul său din Siria. Întrebat despre starea comerțului britanic în această colonie, diplomatul a telegrafiat într-un stil în care umorul insular nu disimulează total tristețea unei înfrîngerii, fie ea și comercială: „Am onoarea a raporta guvernului britanic că din ce în ce mai mult produsele germane înlătură toate produsele noastre. Nu va trece multă vreme și eu însumi voi fi în Siria singurul obiect de proveniență engleză.”

Situația nu se prezenta altfel nici în România, mai ales după intrarea noastră în orbita Triplei Alianțe. Pentru a rămîne în registrul umorului, să relatăm în continuare pățania unui proprietar de pămînturi:

„Venisem acum cîtăva vreme în București și trăsesem la un hotel din partea centrală a orașului. Dimineața cînd m-am sculat, aruncînd cămașa de noapte din pânză de țară cu flori românești, îmi veni în minte că pânza de zefir ușor din care era făcută cămașa de zi, ce pusesem pe mine, era fabricată în Germania. La această idee începui a scotoci prin cameră ca un bezmetic. Becul electric de pe măsuta de noapte avea scris pe el în englezește: Made in Germany. Robinetul de la calorifer purta eticheta unei întreprinderi de încălzire centrală germană; patul pe care dormisem, turnat din bronz, încă era fabricat în Germania! Furios, m-am îmbrăcat în grabă, mi-am tras ciorapii și ghetele și m-am fricționat cu apă de Colonia care și ea era germană, căci într-un colț, jos, sub etichetă, în engleză, erau scrise cuvintele sacramentale: Made in Germany, făcut în Germania. Hainele mi erau confecționate din postav fabricat tot în Germania. Am ieșit. În ascensor, pentru a mă potoli, aruncaii ochii pe o placă de fier. Instalația de ascensor era făcută de o casă din Breslau, tot din Germania!

Deznădăjduit, m-am aruncat în tramvaiul

comunal! Cel puțin acolo eram în adăpost; acesta îl puteam numi tramvaiul nostru național!

Aș! Tocmai cînd mă credeam în mai multă siguranță, o afurisită de tăbliță galbenă cu litere negre mă făcu să îngălbenesc. Și tramvaiul era fabricat la Viena, pentru mine, tot în Germania.

Am sărit jos electrizat și am intrat într-un magazin pe Lipscani, unde aveam o comandă pentru moșie... Tot privind la rafturile încărcate cu fel de fel de mărfuri, nu știu ce mă împinse – se vede păcatul – și întrebai: de unde sunt toate aceste mărfuri?

– Din Germania, îmi răspunse cu fală neguțătorul, lăudându-se că în prăvălia sa nu se găsește nici un cui care să nu fie adus din Germania!

Am plecat de-a dreptul la gară. Abia cînd am ajuns acasă mi-am dat seama că vagonul în care mă urcasem era construit în Germania, că trenul care mă adusese ca o nălucă zbura pe o linie construită de germani, tras de o mașină ca un balaur adusă pe de-a-ntregul din Germania!

Acasă, neamțul, mașinist, care mă aștepta cu nerăbdare, cum mă văzu îmi sări înainte, spunându-mi că are să-mi comunice o mare bucurie. Ce era?

Plugurile cele noi, cu abur, pe cari le așteptam de cîteva luni, sosiseră tocmai atunci din Germania!

Germania, Germania și iar Germania!”

Pentru Germania și Austro-Ungaria, România nu era numai un spațiu generos de debușeu al produselor lor, dar și o zonă în care marile capitaluri bancare transferate în diferite industrii și, în special, în industria extractivă de petrol, se reîntorceau prin dividende sporite în buzunarele acționarilor de la Berlin, Viena sau Budapesta. Dacă am adăuga și faptul că România era – prin grăul și șeptelul său – un ieftin furnizor de hrană, vom avea doar cîteva dintre motivele pentru care «Centralii» acordau o mare și specială atenție atragerii României în orbita războiului sau – în cel mai grav caz acceptabil – în păstrarea ei într-o neutralitate binevoitoare. Iată o dovadă a criteriilor de conduită a diplomației Vienei față de București în telegrama trimisă la 23 mai 1915 de contele Ottokar Czernin, ministrul Austro-Ungariei în România, noului ministru de Externe, un armean înnobilit, baronul Burian:

„România, șovăind în recunoașterea adevăratelor ei interese și urmînd ademenirilor sclipitoare ale Înțelegerii, a și luat, fără îndoială, contact puternic cu inamicii noștri. Dacă nu

ne lăsăm să fim înșelați, nu vrem totuși să stăm la îndoială, că Regatul va ști să evite să pornească o politică periculoasă pentru țară, cât mai este timp, tocmai pe baza cumpănirii tuturor eventualităților și a egoismului politic sănătos care o împinge în această direcție.

Pentru România nu este vorba doară numai de ceea ce va primi, ci de ceea ce va putea păstra.

E ușor de socotit că cuceririle pe care le va face România în dauna Monarhiei, sub aripile Înțelegerii, vor trebui să fie precare. Independent de întreprinderile de recucerire inevitabile, de mai târziu, ale Monarhiei, o Rusie victorioasă și ajunsă la scop nu va admite desigur în Balcani o situație în care o Românie puternică, pusă de-a curmezișul, ar închide drumul spre Strâmtori, ar sta în calea situației dominante a Rusiei în Bulgaria și ar exercita o preponderență hotărâtoare asupra celorlalți, anume asupra statelor slave din Balcani.

Ceea ce va urma din aceasta, în viitor, bărbații de stat români n-au decât să-și imagineze.

Învingerea Rusiei este deci o condiție de viață pentru România; a contribui la triumful Rusiei – o sinucidere.

Discutarea neîncetată a acestor adevăruri fundamentale în București este sarcina noastră.

Afară de acestea să provocăm impresia, printr-un limbaj liniștit și sigur, că contăm pe neutralitate ca pe ceva de la sine înțeles...”

Înainte însă de a face mai transparent limbajul discret folosit în această corespondență diplomatică (în care cititorul va vedea că mita, corupția, cumpărarea unor ziare și edituri etc. nu intrau în „discutarea neîncetată a acestor adevăruri fundamentale în București”), să reluăm șirul evenimentelor militare. Dar mai întâi tragedia țăranilor ardeleni în hainele armatelor cezaro-crăiești.

Nenumărate și pline de pedepse sunt căile calvarului! Torturii fizice i se adăuga tortura morală și din nenumărate fapte de acest fel numai una e suficientă pentru ca cititorul să înțeleagă tragedia soldatului ardelean aruncat cu de-a surda în acest război. La Stari-Stambor s-au încăierat ardelenii cu românii de peste Nistru. Au murit mulți și de-o parte și de alta. Printre prizonierii de dincolo erau și vreo câteva sute de români în uniformă soldățească a țarului, între ei și un sergent care servise la Regimentul 31 din Sibiu și pe care războiul îl apucă cu oile peste Nistru. În luptă strigau: „Nu dați, măi, că și noi suntem români!”

Bucătarul Budac, care-i povestea întâmplarea sublocotenentului Tăslăuanu, se întreba cu groază:

– Doamne, cum o fi și asta să ne omorâm noi, frați între frați?

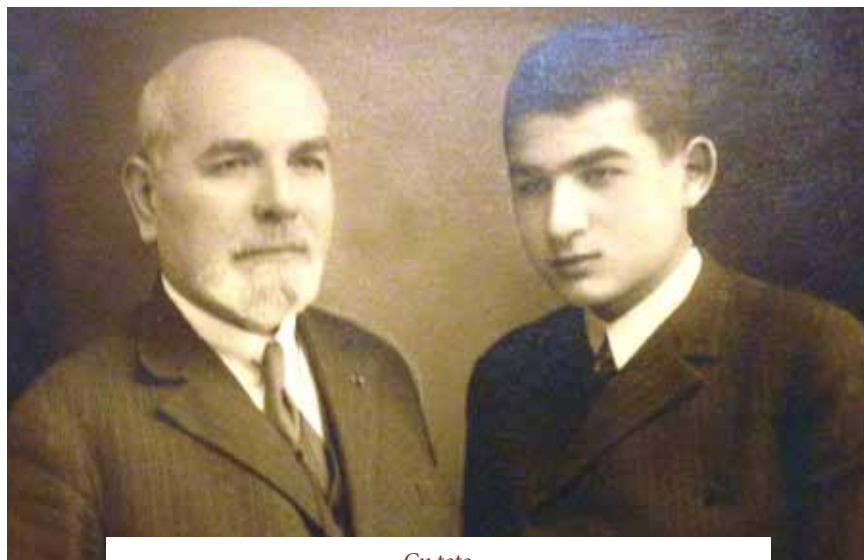
– Blestemul lui Dumnezeu, frate Budac – îngână Tăslăuanu. Dar nu era decât blestemul unei istorii maștere și istoria trebuia corectată – cu cât sânge și cu câtă suferință, și cu ce preț în ființe tinere era o taină pe care tot ea, istoria, o știa deocamdată.

x

În general, potențaților politici, din diferite epoci și din varii geografii, le e jenă să discute public despre acțiunile de spionaj pe care le subvenționează. Discreția își găsește o dublă justificare: pe de o parte e vorba, se înțelege, de păstrarea unui desăvârșit mutism asupra acestei îndeletniciri care se practică în taină și, în al doilea rînd, dintr-o jenă morală care altfel poate strica imaginea publică a mărimilor zilei ce încurajează astfel de îndeletniciri. De multă vreme a existat și în acest domeniu secret al iscodirii statelor prietene și neprietene o excepție. E vorba despre Prusia care în politica ei agresivă n-a scăpat ocazia de a-și face un titlu de glorie prin cinismul ei. Dacă Frederic cel Mare se lăudase cândva că „are un singur bucătar, dar o sută de spioni”, în timpurile din preajma primului război mondial un general teuton ducea gândul împăratului mult mai departe: „Nu înseamnă că cheltuiești banii degeaba când aduci unei națiuni foloasele unui serviciu secret de spionaj; dimpotrivă, nici nu se poate o întrebuintare mai bună a banilor.”

Încă mult înainte de începerea conflagrației continentale, Europa realizează ușor că generalul german nu se lăuda deloc cu mărinimoasa încurajare a serviciilor sale de spionaj. Dacă se perfecționaseră tunurile, se înțelege că și spionajul își rafinase metodele. Cumpărarea de cugete – personajele politice ale zilei erau în primul rînd vizate – și nălmirea gazetelor și gazetarilor de o moralitate precară intrau în preocupările curente ale officinelor de spionaj. Începerea războiului accelerează într-un mod brutal acțiunea de influențare cu atât mai mult cu cât România și Italia nu urmau în mod automat cele două împărății care dăduseră foc Europei. În fața acestei situații, Puterile Centrale au recurs de urgență la sistemul bine cunoscut lor, dar de data aceasta fără a cruța vreun efort sau vreo sumă de bani, fie ea chiar exorbitantă – de corupere pentru a asigura în cele două țări o atmosferă de simpatie intereselor lor, pentru a evita o eventuală ieșire potrivnică a acestora din neutralitate. Și astfel acțiunile de arendare a conștiințelor încep să se facă simțite la Roma sub conducerea baronului Flotow, la București sub cea a baronului von dem BuscheWaldhausen...(Va urma)

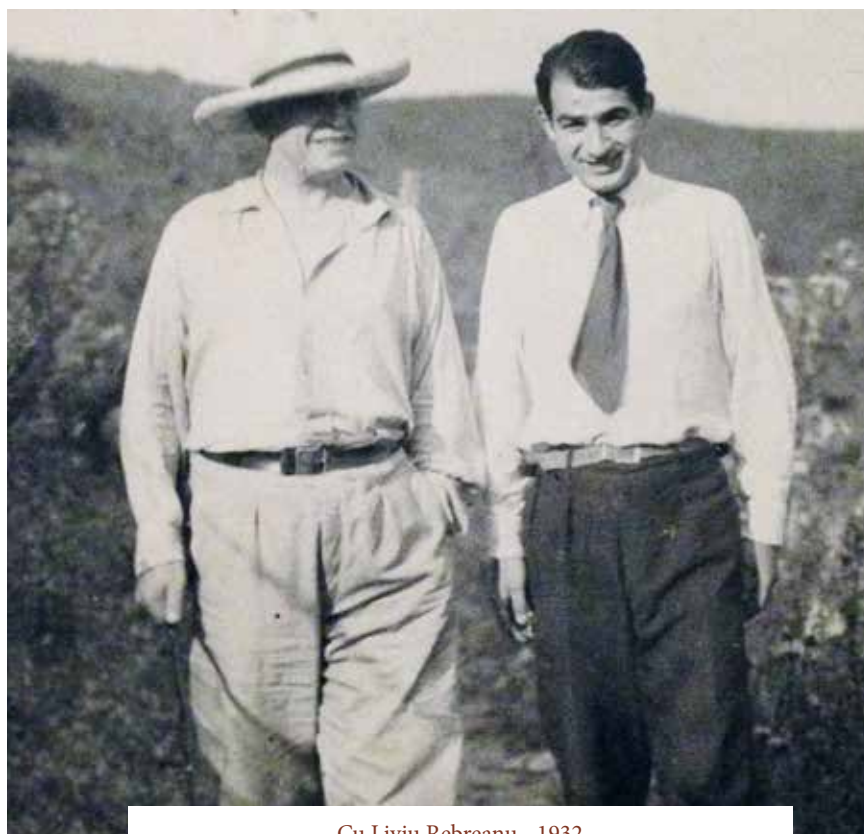
**ÎN NUMĂRUL URMĂTOR, DATE INEDITE DESPRE ZIARISTUL
CONSTĂNȚEAN HORIA ROMAN. FOTOGRAFII DIN ARHIVA FAMILIEI**

Cu tata

1941 - Cu Radu Amza la
„Timpul”

Cu Liviu Rebreanu - 1932

